

**КЗ «ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ім. О. ОЛЬЖИЧА»
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**Календар
знаменних і пам'ятних дат
Житомирщини
на 2023 рік**

Житомир–2022

Щорічне видання містить довідки про знаменні і пам'ятні дати наукового, суспільно-політичного та мистецького життя Житомирщини на 2023 рік.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2023 року. Далі до ряду дат подаються письмові текстові довідки та рекомендаційні списки літератури. В тих випадках, де до списку літератури включено календарі знаменних і пам'ятних дат Житомирщини за минулі роки і персональні рекомендаційні списки видань, літературу за попередній період слід дивитися в цих матеріалах.

Календар розраховано на бібліотечних спеціалістів, працівників культури, педагогів, краєзнавців та інших користувачів.

Електронна версія Календаря розміщена на сайті ЖОУНБ ім. О. Ольжича.

Матеріал підготували:

Укладач

Головний бібліотекар відділу
краєзнавства Білобровець В. В.

Бібліографічна редакція

Завідувачка відділу краєзнавства
Козлова В. Н.

Відповідальний за випуск

Директор ЖОУНБ
ім. О. Ольжича
Врублевський В. М.

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЖИТОМИРЩИНИ НА 2023 РІК

- 255 років тому почалось гайдамацьке повстання Коліївщина, яке охопило і територію нашого краю.
(1768)
- 175 років тому засновано Андрушівський цукровий завод.
(1848)
- 145 років тому засновано Житомирський пивзавод (*нині – ТДВ «ЖИТОМИРПИВО»*).
(1878)
- 140 років тому метеорологом М. П. Кудрицьким засновано метеостанцію в м. Коростишів.
(1883)

СІЧЕНЬ

- 1 190 років тому у м. Житомир відкрито Волинську губернську гімназію (Першу чоловічу гімназію).
(1.01.1833)
- 2 85 років від дня народження Самойленка Анатолія Михайловича, доктора фізико-математичних наук, директора інституту математики НАН України, академіка НАН України. Народився у с. Потіївка Радомишльського району (*нині – Житомирського*).
(2.01.1938–4.12.2020)
- 3 85 років від дня народження Новака Вілена Захаровича, кінорежисера. Народився в с. Глезне Любарського району (*нині – Житомирського*).
(3.01.1938)
- 6 115 років від дня народження Кармалюка Павла Петровича, співака, народного артиста СРСР. Народився в с. Осівці Брусилівського району (*нині – Житомирського*).
(6.01.1908–8.05.1986)
- 110 років від дня народження Ткачук Ольги Семенівни, письменниці. Народилась у с. Жубровичі Олевського району (*нині – Коростенського*).
(6.01.1913–04.1983)

- 8 185 років тому почалося видання газети «Волинські губернські відомості».
(8.01.1838)
- 9 145 років від дня народження Бржозовського Сергія Адамовича, метеоролога, члена товариства дослідників Волині.
(9.01.1878–10.04.1933)
- 13 215 років від дня народження Скальковського Аполлона Олександровича, історика, краєзнавця, археографа, статистика. Народився в м. Житомир.
(13.01.1808–9.01.1899)
- 14 265 років тому засновано друкарню в Бердичівському кармелітському кляшторі.
(14.01.1758–1844)
- 70 років від дня народження Чайковської Ванди Тадеушівни, літературознавця, кандидата філологічних наук, педагога, мистецтвознавця, громадської діячки, лауреата премії «Рідна мова» Житомирської обласної організації Національної спілки письменників України. У 1977–2016 рр. працювала у Житомирському державному університеті ім. І. Франка.
(14.01.1953)
- 20 115 років від дня смерті Дашкевича Миколи Павловича, літературознавця, історика, фольклориста, професора Київського університету, дійсного члена Петербурзької Академії наук. Народився в с. Бежів Черняхівського району (нині – Житомирського).
(16.08.1852–2.02.1908)

ЛЮТИЙ

- 2 110 років від дня народження Шумовського Теодора (Тадеуша) Адамовича, лінгвіста, арабіста, сходознавця, доктора історичних наук. Народився в м. Житомир.
(2.02.1913–28.02.2012)
- 5 25 років від дня смерті Клименка Михайла Даниловича, поета. Народився в с. Левків Житомирського району.
(6.11.1926–5.02.1998)

- 8 210 років від дня смерті Чацького Тадеуша, вченого-правознавця, історика, просвітителя. Організовував та відновлював діяльність навчальних закладів на Житомирщині.
(28.08.1765–8.02.1813)
- 11 85 років від дня народження Пашкевича Анатолія Максимовича, хорового диригента, композитора, народного артиста України. Народився в с. Довбиш Баранівського району (*нині – Новоград-Волинського*).
(11.02.1938–8.01.2005)
- 12 105 років тому Мала Рада УНР у м. Коростень прийняла Володимирів тризуб як великий і малий Герб Української держави.
(12.02.1918)
- 13 105 років тому в Житомирі перебувала Центральна Рада Української Народної Республіки.
(13.02–9.03.1918)
- 17 80 років від дня народження Недашківської Раїси Степанівни, актриси, народної артистки України. Народилась у м. Малин (*нині – Коростенського району*).
(17.02.1943)
- 19 110 років від дня народження Мовчана Юліана Григоровича, журналіста, лікаря, літературного критика, письменника, представника української діаспори в США. Народився в с. Зорків (*нині – Житомирського району*).
(19.02.1913–6.01.2002)
- 28 160 років від дня народження Орженцького Романа Михайловича, економіста, статистика, академіка АН УРСР. Народився в м. Житомир.
(28.02.1863–24.05.1923)

БЕРЕЗЕНЬ

- 85 років від часу заснування Житомирської обласної філармонії імені Святослава Ріхтера.
(1938)
- 1 165 років від дня народження Тутковського Павла Аполлоновича, географа, геолога, педагога, академіка АН УРСР, дослідника природи Волинського краю.
(1.03.1858–3.06.1930)

- 9 115 років від дня народження Бульби-Боровця Тараса Дмитровича (спр.: Боровець; псевд.: Байда, Бульба Тарас, Ристриченко, Тарас), генерала-хорунжого, діяча українського повстанського руху, засновника УПА (згодом УНРА) «Поліська Січ» та Олевської республіки під час Другої світової війни.
(9.03.1908–15.05.1981)
- 11 160 років від дня народження Липського Володимира Іполитовича, ботаніка, члена-кореспондента Академії наук СРСР, академіка Академії наук УРСР. Юнацькі роки провів у м. Житомир.
(11.03.1863–24.02.1937)
- 11 85 років від дня народження Бойка Анатолія Леонідовича, вірусолога, еколога, доктора біологічних наук, професора, академіка НААН України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України. Народився в с. Корнин Попільнянського району (нині – Житомирського).
(11.03.1938)
- 13 135 років від дня народження Граната Касяна Харитоновича, письменника. Жив у м. Житомир.
(13.03.1888–10.09.1977)
- 12 40 років від дня смерті Бориса Тена (спр.: Хомичевський Микола Васильович), письменника, перекладача, мистецтвознавця, священника, педагога, громадського діяча, лауреата премії імені Максима Рильського, заслуженого діяча культури Польщі. Жив у м. Житомир.
(9.12.1897–12.03.1983)
- 16 140 років від дня народження Фраєрмана Теофіла Борисовича, художника. Народився в м. Бердичів.
(16.03.1883–7.01.1957)
- 22 85 років від дня народження Ліберди Ігоря Васильовича, поета, журналіста. Народився в с. Чорторийськ (нині – Вишнівка) Баранівського району (нині – Новоград-Волинського).
(22.03.1938–20.08.2012)
- 25 95 років від дня народження Лопухової Надії Йосипівни, графіка, заслуженого діяча мистецтв УРСР, народного художника України. Народилась у м. Брусилів (нині – смт Житомирського району).
(25.03.1928–1.02.2014)

- 28 125 років від дня народження Сціборського Миколи Орестовича (псевд.: Рокош, Житомирський, Органський, Луцький, Юрій), державного та військового діяча, одного з фундаторів та ідеолога ОУН, теоретика українського націоналізму, публіциста. Народився в м. Житомир.
(28.03.1898–30.08.1941)
- 29 70 років від дня народження Полюги Михайла Юрійовича, письменника. Народився в м. Бердичів.
(29.03.1953)

КВІТЕНЬ

- 1 75 років від дня смерті Садовського Івана Івановича, народного артиста УРСР. Народився в м. Житомир.
(10.08.1876–1.04.1948)
- 4 70 років від дня народження Пасічника Михайла Павловича, поета, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка, премії імені Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури, володаря відзнаки «Чесць і слава Житомирщини». Народився в с. Половецьке Бердичівського району.
(4.04.1953)
- 9 60 років від дня народження Врублевського Василя Марцельовича, письменника, журналіста, видавця, громадського діяча, лауреата літературних премій імені Бориса Тена та Василя Земляка, володаря відзнаки «Чесць і слава Житомирщини», директора ЖОУНБ імені О. Ольжича (з 2010 р.). Народився в с. Карвинівка Романівського району (нині – Житомирського).
(9.04.1963)
- 11 20 років тому затверджено герб і прапор Житомирської області.
(11.04.2003)
- 14 135 років від дня смерті Миклухо-Маклая Миколи Миколайовича, антрополога, етнографа, мандрівника. Двічі – у 1886 та 1887 рр. – перебував у маєтку матері в м. Малин (нині – Коростенського району).
(17.07.1846–14.04.1888)
- 15 55 років від дня смерті Лятошинського Бориса Миколайовича, композитора, диригента, педагога. Народився в м. Житомир.
(3.01.1895–15.04.1968)

- 22 105 років від дня народження Олійника Івана Прокоповича, доктора економічних наук, професора. Народився в с. Журбинці *(нині – Бердичівського району)*.
(22.04.1918–5.04.2002)
- 23 100 років від дня народження Земляка Василя Сидоровича (спр.: Вацлав Вацек), письменника, сценариста, лауреата Шевченківської премії. У 1950 році закінчив Житомирський сільськогосподарський інститут.
(23.04.1923–17.03.1977)
- 25 205 років від дня народження Соколовського Марка Даниловича, гітариста-віртуоза. Концертну діяльність розпочав у 1841 році в м. Житомир.
(25.04.1818–6.01.1884)

ТРАВЕНЬ

- 1 75 років від дня смерті Штеренберга Давида Петровича, художника. Народився в м. Житомир.
(26.07.1881–1.05.1948)
- 145 років від дня народження Фінна Володимира Васильовича (Вільгельмовича), ботаніка, педагога, громадського діяча. У 1944–1957 рр. жив у м. Житомир.
(1.05.1878–13.10.1957)
- 3 225 років від дня народження Густава Олізара, поета, громадського діяча. Народився в м. Коростишів.
(3.05.1798–2.01.1865)
- 5 65 років від дня народження Сидоржевського Михайла Олексійовича, публіциста, поета, редактора, громадського діяча, голови НСПУ. Народився в с. Старий Солотвин Бердичівського району.
(5.05.1958)
- 7 105 років від дня народження Вергеліса Арона Алтеровича, письменника, редактора, громадського діяча. Народився в м. Любар *(нині – Житомирського району)*.
(7.05.1918–7.04.1999)

- 8 145 років від дня народження Кибальчич Надії Костянтинівни, письменниці. Народилась у с. Ясногород Дзержинського району (*нині – Житомирського*).
(8.05.1878–19.09.1914)
- 9 60 років від дня народження Танадайчука Сергія Васильовича, художника, педагога, майстра народної творчості. Жив у м. Бердичів.
(9.05.1963–29.07.2002)
- 12 125 років тому в м. Житомир почав працювати водогін.
(12.05.1898)
- 15 115 років від дня народження Томіліна Віктора Костянтиновича, композитора. Народився в м. Бердичів.
(15.05.1908–1.12.1941)
- 17 80 років від дня смерті Бельського Степана Володимировича, геолога, топографа, краєзнавця, педагога, професора. Жив у м. Житомир.
(8.01.1866–17.05.1943)
- 19 35 років від дня смерті Добровольського Анатолія Володимировича, заслуженого будівельника СРСР, академіка архітектури. Народився в с. Буки (*нині – Коростенського району*).
(19.05.1910–19.05.1988)
- 26 125 років від дня народження Аронського (спр.: Зак) Мойсея Ароновича, письменника. Народився в м. Овруч (*нині – Коростенського району*).
(26.05.1898–20.12.1944)

ЧЕРВЕНЬ

- 20 130 років від дня народження Гнатюка Володимира Яковича, літературознавця, краєзнавця, педагога, професора. Народився в м. Житомир.
(20.06.1893– після 1933)
- 22 115 років від дня народження Іщука Арсена Олексійовича, письменника, літературознавця. Народився в с. Городок Ружинського району (*нині – Бердичівського*).
(22.06.1908–21.12.1982)

- 26 120 років від дня народження Райцина Єфраїма Хананійовича, письменника. Народився в с. Бровки Андрушівського району (*нині – Бердичівського*).
(26.06.1903–7.05.1969)
- 27 160 років від дня смерті Сераковського Зигмунта (Сигізмунда) Гнатовича, революціонера, військовика, публіциста, друга Т. Г. Шевченка. У 1843 р. закінчив Житомирську гімназію.
(18.05.1826–27.06.1863)

ЛИПЕНЬ

- 5 100 років від дня народження Горностая Петра Сидоровича, кандидата психологічних наук, ректора ЖДУ ім. І. Франка у 1973–1986 рр. Народився в с. Іванківці Бердичівського району.
(5.07.1923–11.03.2005)
- 9 85 років від дня народження Савченка Володимира Захаровича, режисера, письменника, педагога, заслуженого артиста України, лауреата Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. Народився в с. Ястребенька (*нині – Яструбенька*) Брусилівського району (*нині – Житомирського*).
(9.07.1938–3.12.2016)
- 11 70 років від дня народження Гулюка Костянтина Володимировича, священника, поета, перекладача, музиканта, громадського діяча. Живе у м. Житомир.
(11.07.1953)
- 13 80 років тому в роки Другої світової війни нацистськими окупантами було спалене с. Копище Олевського району (*нині – Коростенського*).
(13.07.1943)
- 16 80 років від дня смерті Боцяновського Володимира Теофіловича, бібліографа, письменника, критика. Народився в с. Скоморохи Житомирського району.
(27.06.1869–16.07.1943)
- 18 120 років від дня народження Гершензона Мойсея Яковича (Мойше Янкелевич), драматурга. Народився в м. Черняхів.
(18.07.1903–16.04.1943)

- 19 90 років від дня смерті Білогруда Андрія Євгеновича, архітектора, реставратора, професора, ректора Ленінградського Вищого художньо-технічного інституту. Народився в м. Житомир.
(22.07.1875–19.07.1933)
- 20 170 років від дня народження Короленка Володимира Галактіоновича, письменника. Народився в м. Житомир.
(27.07.1853–25.12.1921)

СЕРПЕНЬ

- 1 110 років від дня смерті Лесі Українки (спр.: Косач Лариса Петрівна), письменниці, перекладачки, фольклористки, громадської діячки. Народилась у м. Новоград-Волинський.
(25.02.1871–1.08.1913)
- 4 140 років від дня народження Лисіна Бориса Савелійовича, хіміка, академіка АН УРСР. Народився в м. Новоград-Волинський.
(4.08.1883–22.11.1970)
- 16 85 років Житомирській обласній бібліотеці для дітей.
(16.08.1938)
- 25 85 років від дня смерті Купріна Олександра Івановича, письменника. У 1895 та 1909 рр. жив у м. Житомир.
(7.09.1870–25.08.1938)
- 28 95 років від дня народження Вакулюка Павла Гавриловича, заслуженого лісовода України, кандидата сільськогосподарських наук, професора, краєзнавця. Народився в с. Верхівня (*нині – Бердичівського району*).
(28.08.1928–24.01.2018)

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 90 років Житомирській музичній школі №1 імені Б. М. Лятошинського.
(1.09.1933)
- 24 65 років Житомирському фаховому коледжу культури і мистецтв імені Івана Огієнка.
(24.09.1958)

- 26 130 років від дня народження Годованця Микити Павловича, українського поета-байкаря. У 1927–1929 рр. працював у житомирській газеті «Радянська Волинь».
(26.09.1893–27.07.1974)

ЖОВТЕНЬ

- 3 85 років від дня смерті Косенка Віктора Степановича, композитора, піаніста. У 1918–1924 рр. жив у м. Житомир.
(23.11.1896–3.10.1938)
- 4 85 років від дня народження Кукуюка Петра Степановича, актора, режисера, народного артиста України. У 1963–1982 рр. працював у Житомирському обласному музично-драматичному театрі.
(4.10.1938–2.07.1982)
- 7 85 років від дня народження Степовика Дмитра Власовича, мистецтвознавця, журналіста. Народився в с. Слободище Бердичівського району.
(7.10.1938)
- 10 90 років Ботанічному саду Поліського національного університету.
(10.10.1933)
- 13 70 років від дня народження Білоуса Петра Васильовича, літературознавця, доктора філологічних наук, професора, педагога, письменника, відмінника освіти України, лауреата премії імені Лесі Українки Житомирського обласного фонду культури, літературних премій імені Бориса Тена та Василя Земляка. Народився у с. Никонівка Бердичівського району.
(13.10.1953)

ЛИСТОПАД

- 12 80 років тому визволено від нацистських окупантів смт Черняхів (*нині – Житомирського району*).
(12.11.1943)
- 13 80 років тому визволено від нацистських окупантів м. Малин (*нині – Коростенського району*).
(13.11.1943)

- 65 років від дня народження Радецького Валерія Олександровича, живописця, заслуженого художника України, лауреата премії імені Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури, Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. Живе у м. Житомир.
(13.11.1958)
- 6 135 років від дня народження Рихліка Євгена Антоновича, мовознавця, етнографа, краєзнавця, педагога, громадського діяча. Народився в с. Вільшанка *(нині – Житомирського району)*.
(16.11.1888–1937)
- 16 80 років тому визволено від нацистських окупантів смт Народичі *(нині – Коростенського району)*.
(16.11.1943)
- 17 80 років тому визволено від нацистських окупантів м. Овруч *(нині – Коростенського району)*.
(17.11.1943)
- 22 70 років від дня народження Батанова Олександра Аркадійовича, філолога, громадського діяча. Народився в с. Зороків Черняхівського району *(нині – Житомирського)*.
(22.11.1953)
- 25 День пам'яті жертв голодоморів. 90-ті роковини Голодомору 1932–1933 рр. в Україні.
(1932–1933)
- 29 70 років від дня народження Грузської Лариси Петрівни, краєзнавця, музеєзнавця, громадської діячки, директора Житомирського обласного краєзнавчого музею у 1989–2015 рр. Народилась у м. Бердичів.
(29.11.1953–30.06.2020)

ГРУДЕНЬ

- 5 145 років від народження Олександра Олеся (спр.: Кандиба Олександр Іванович), поета. Перебував у м. Житомир.
(5.12.1878–22.07.1944)
- 5 105 років від дня народження Гуменюка Михайла Прокоповича (псевд.: Рейський), бібліографа, літературознавця. Народився в с. Рея Бердичівського району.
(5.12.1918–17.02.1988)

- 60 років від дня народження Косенка Валерія Віталійовича, письменника, видавця, журналіста. Народився у м. Володарськ-Волинський *(нині – Хорошів)*.
(5.12.1963)
- 15 80 років від дня загибелі Гарцмана Матвія (Мотла) Давидовича, поета. Народився в м. Бердичів.
(29.10.1909–15.12.1943)
- 19 85 років від дня народження Врублевської Валерії Василівни, письменниці. Народилась в м. Житомир.
(19.12.1938)
- 22 50 років від дня утворення Корольовського та Богунського районів у м. Житомир.
(22.12.1973)
- 24 80 років від початку Житомирсько-Бердичівської наступальної операції військ Першого Українського фронту.
(24.12.1943–14.01.1944)
- 25 115 років від дня народження Бухбіндера Йосипа Шмульовича, поета. Народився в смт Черняхів *(нині – Житомирського району)*.
(25.12.1908–21.08.1993)
- 25 80 років від дня загибелі Левицького Леоніда Миколайовича, поета. Народився в с. Миньківці Андрушівського району *(нині – Бердичівського)*.
(8.11.1917–25.12.1943)
- 27 115 років від дня народження Забари Натана Ілліча, письменника. Народився в с. Рогачів Новоград-Волинського району
(27.12.1908–19.02.1975)
- 28 115 років від дня народження Талалаєвського Матвія Ароновича, письменника. Народився в с. Мохначка Попільнянського району *(нині – Житомирського)*.
(28.12.1908–22.09.1978)
- 29 80 років від дня народження Феценка Василя Івановича, скульптора, народного художника України. Народився в с. Чоповичі Малинського району *(нині – Коростенського)*.
(29.12.1943)

31 80 років тому визволено від нацистських окупантів м. Житомир.
(31.12.1943)

2 січня

**85 років від дня народження
Самойленка Анатолія Михайловича
2.01.1938–4.12.2020**

Видатний математик, засновник наукової школи з теорії багаточастотних коливань та теорії імпульсних систем Анатолій Михайлович Самойленко народився у с. Потіївка Житомирської області. Потім родина переїхала до м. Малин, де Анатолій закінчив середню школу (1955 р). Спочатку його зацікавила романтична наука геологія і він вступив на геологічний факультет Київського університету. Через два роки юнак перейшов на механіко-математичний факультет і глибоко захопився фундаментальним вивченням математичних дисциплін. Цьому сприяв високий рівень творчого викладацького складу факультету. З відзнакою закінчивши Київський університет ім. Т.Г.Шевченка (1960 р.), А. М. Самойленко вступив до аспірантури Інституту математики АН України (керівник Ю. О. Митропольський). Кандидатську дисертацію Анатолій Михайлович захистив у 1963 р., а докторську – у 1968 р. Звання професора отримав у 1974 р.

У 1963–1974 рр. і з 1987 р. А. М. Самойленко працює в Інституті математики НАН України (з 1987 р. – завідувач відділу звичайних диференціальних рівнянь, з 1988 – директор інституту). Одночасно з 1967 р. – у Київському університеті (з 1974 – завідувач кафедри) та з 1998 – завідувач кафедри диференціальних рівнянь Національного технічного університету України «КПІ».

Перші наукові праці вченого з'явилися у 1961 р. За короткий час А. М. Самойленко став одним із провідних фахівців з якісної теорії звичайних диференціальних рівнянь і теорії нелінійних коливань. Створені ним у співавторстві з учнями монографії стали фундаментальним внеском у розвиток теорії багаточастотних коливань, асимптотичних методів. А. М. Самойленко – автор близько 400 наукових праць, у тому числі 30 монографій і 15 навчальних посібників. Багато його праць перекладено іноземними мовами і видано за кордоном. Серед його учнів 26 докторів та 77 кандидатів наук, які успішно працюють у багатьох математичних центрах різних країн. Як керівник Інституту математики НАН України Анатолій Михайлович забезпечував продовження та розвиток традиції всесвітньо відомої математичної школи, заснованої акад. М. М. Боголюбовим. Він був академіком-секретарем відділення математики, членом президії НАН України, президентом Українського математичного товариства, а також членом Американського математичного товариства та інших зарубіжних математичних товариств, президентом Всеукраїнського благодійного фонду сприяння розвитку математичних наук.

Тривалий час А. М. Самойленко працював головним редактором видання «Праці Інституту математики НАН України», заступником

головного редактора «Українського математичного журналу», редактором журналів «Nonlinear mathematical Physics», «Український математичний вісник» (розповсюджується за кордоном), членом редакційних колегій інших українських і зарубіжних журналів, керівником і учасником багатьох міжнародних наукових конференцій та конгресів, а також Почесним доктором ряду університетів.

Серед нагород А. М. Самойленка: Державна премія України (1985, 1996), премії ім. Островського (1968), М. М. Крилова (1981), М. М. Боголюбова (1998), М. О. Лаврентьєва (2001) та М. В. Остроградського (2001), Почесна Грамота Президії Верховної Ради України (1987), звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1998), орден Дружби народів (1984), орден «За заслуги» III ст. (2001), орден князя Ярослава Мудрого V ст. (2003), орден князя Ярослава Мудрого IV ст. (2013), орден князя Ярослава Мудрого III ст. (2018).

Математичний талант Анатолія Михайловича поєднувався з великими організаторськими здібностями, принциповістю та людяністю. Завдяки цим якостям він користувався авторитетом та повагою серед науковців, викладачів і студентів.

Видатний математик у своїй громадській діяльності не обійшов увагою свою малу батьківщину Житомирщину – він став засновником Малинської благодійної організації «Фонд сприяння розвитку здібностей обдарованих дітей та юнацтва». За значні досягнення у науковій діяльності, сприяння розвитку здібностей обдарованих дітей та юнацтва м. Малина 24 лютого 1999 р. вченому присвоєно звання «Почесний громадянин міста Малина».

Пішов із життя Анатолій Михайлович Самойленко 4 грудня 2020 р., похований у м. Київ.

Література:

Самойленко А. М. Математичні аспекти теорії нелінійних коливань : проект «Наукова книга» / А. М. Самойленко, Р. І. Петришин. – Київ : Наук. думка, 2004. – 474 с. – Л-ра: С. 455–471.

Вишенський В. А. Конкурсні задачі з математики : навч. посібник / В. А. Вишенський, М. О. Перестюк, **А. М. Самойленко**. – Київ : Вища школа, 2001. – 432 с. : рис.

Самойленко А. М. Численно-аналитические методы в теории краевых задач обыкновенных дифференциальных уравнений : [монография] / А. М. Самойленко, Н. И. Ронто ; Акад. наук Украины, Ин-т математики. – Киев : Наук. думка, 1992. – 280 с. : мал., табл.

Вишенський В. А. Збірник задач з математики : навч. посібник для вступників до вузів / В. А. Вишенський, М. О. Перестюк, **А. М. Самойленко**; ред. О. М. Миронець. – Київ. : Либідь, 1990. – 328 с. : рис.

Самойленко А. М. Дифференциальные уравнения: примеры и задачи : учеб. пособие / А. М. Самойленко, С. А. Кривошея, Н. А. Перестюк. – 2-е изд., перераб. – Москва : Высш. шк., 1989. – 383 с. : рис.

Самойленко А. М. Дифференциальные уравнения. Примеры и задачи : учеб. пособие для студентов мат. спец. вузов / А. М. Самойленко, С. А. Кривошея, Н. А. Перестюк. – Киев : Вища шк., 1984. – 408 с. : рис.

Самойленко А. М. Збірник задач з математики / А. М. Самойленко, В. А. Вишенський, М. О. Перестюк ; за заг. ред. А. М. Самойленка. – Київ : Вища школа, 1982. – 336 с. : рис.

*

*

*

Перестюк М. О. Формула життя : до 80-річчя акад. НАН України А. М. Самойленка / М. О. Перестюк // Вісник Національної академії наук України. – 2018. – № 1. – С. 95–98 : фот.

Роговченко І. Видатні математики – наші земляки / І. Роговченко // Житомирщина: минуле, сьогодення, поступ у майбутнє : наук. зб. / за ред. П. Ю. Сауха, М. В. Кордона, І. І. Ярмошика [та ін.]. – Житомир, ЖДУ ім. І. Франка 2007. – Т. 3: Молодь в історії Житомирщини. – С. 87–92 : фото. – Бібліогр. в кінці ст.

Студінський В. А. Малин : малий енциклопед. словник / В. А. Студінський. – Київ : Фенікс, 2011. – 302 с. : герби, іл., фот.

11 лютого

**85 років від дня народження
Пашкевича Анатолія Максимовича
11.02.1938–8.01.2005**

Відомий хоровий диригент, композитор-аматор, народний артист України Пашкевич Анатолій Максимович народився в с. Довбиш на Житомирщині. З дитинства захоплювався музикою. Як сам згадував митець, все починалося з трофейної скрипучої гармошки віденського ладу «венки», якою хлопець майстерно оволодів, але вже згодом, почувши гру фронтовика на баяні, захотів, щоб батьки купили йому справжній баян, який у тяжкі повоєнні роки був неабиякою цінністю навіть для професійних музикантів. Батьки наважилися таки продати єдину корову-годувальницю, щоб купити синові справжнього тульського баяна. За місяць самотужки Анатолій навчився грати такі складні твори, що й сам дивувався. Поїхали з батьком у Житомир, купили самовчитель, партитуру. І вже за місяць грав складні класичні твори, причому додавав і свої варіації.

На кого вчитися – такої проблеми у Анатолія не було. Після невдалої спроби поступити в Київське музичне училище ім. Глієра випадковість звела його у Новограді-Волинському з директором тамтешнього Будинку культури, майбутнім видатним режисером і постановником масштабних концертних дійств Борисом Шарварком. Він допомагає Анатолію вступити на всесоюзні курси підготовки керівників художньої самодіяльності, які вперше відкрились при Новоград-Волинському Будинку культури. Закінчивши курси, він вирішує поспробувати щастя у Москві, де при Всесоюзному будинку народної творчості відкривалися заочні музичні курси. Навчатися довелося одночасно із службою в армії (Північний морський флот). Після закінчення строкової служби Пашкевича залишали баяністом у матроському ансамблі, але він повернувся у рідну Баранівку, організував там вокальний ансамбль, самодіяльний хор, одержував перемоги на численних олімпіадах та оглядах. Через кілька років ансамблю було присвоєно звання народного.

Потім А. Пашкевича запросили у Житомир створювати ансамбль «Льонок», а згодом А. Авдієвський запросив хормейстером у Черкаський народний хор. З появою пісні «Степом, степом...» на слова М. Негоди композитор став зальновідомим.

Анатолій Пашкевич глибоко національний композитор. Сьогодні вже важко уявити українську пісенну культуру без «Маминої вишні», «Пісні Волині», «Пісні про хліб», «Довженкової землі» та інших. Більшість його творів на вірші українських поетів вже стали народними («Гуси летіли», «Моя ти земле калинова», «Хата моя, біла хата», «Світязь», «Чебреці»). Крім того у творчому доробку композитора є близько двох десятків пісень на народні тексти, в яких своє авторство він не декларував, серед них: «Ой я

маю чорні брови», «Ой не плавай лебедонько», «Сама собі дівчино здивувалася».

Уся могутня зрілість композиторського таланту Пашкевича проявилась у масштабних формах – фольк-опері «Блудний син», лібрето до якої написав сам за твором німецького письменника Германа Пуштфера, ораторії «Крик попелу» (лібрето О. Богачука), кантатах «Лебеді материнства» (вірші В. Симоненка) та «Чернігівські дзвони» (вірші М. Негоди).

Анатолій Пашкевич – самобутній, неповторний майстер хору, який своєю творчістю визначив вектори розвитку народно-хорового мистецтва. Завдяки і йому цей вид музикування став одним із найпопулярніших в Україні. Не здобувши хормейстерської професійної освіти, він став учителем для багатьох власників престижних дипломів. Пашкевич-хормейстер умів безпомилково віднаходити «нервові центри» пісні і, натискаючи на них, вигравав на найтонших струнах людських душ як слухачів, так і виконавців. Його хори не були багаточисельними, однак за інтенсивністю і динамізмом вони не поступалися капелам, бо диригент працював з кожним співаком, знав можливості кожного і умів домагатися максимум можливого. Він подарував нам ціле суцвіття талановитих співачок: Раїсу Кириченко, Ольгу Павловську, Євгенію Крикун, Галину Мельник.

Помер А. Пашкевич в січні 2005 року, похований у Черкасах поруч з могилою солістки Черкаського народного хору, народної артистки Ольги Павловської, першої і єдиної виконавиці пісні «Степом, степом...».

У травні 2007 р. на батьківщині митця в Баранівці на фасаді Баранівського будинку культури було відкрито меморіальну дошку, на якій було написано: «У цьому Будинку починав свою творчу діяльність народний артист України Анатолій Пашкевич».

Література:

Пашкевич А. М. Мамина вишня : оповід. : для серед. та ст. шк. віку / Анатолій Пашкевич; [худож. Ольга Юдіна ; передм. Яреми Гояна ; редкол.: Марсюк В. А., Федорук О. К., Чередниченко Д. С.]. – Київ : Веселка, 1994. – 94 с. : рис.

Пашкевич А. М. Мамина вишня : вокал. твори на слова укр. рад. композиторів / А. Пашкевич; [ред. В. Ф. Таловиря]. – [Партитура і голоси]. – Київ : Муз. Україна, 1988. – 101 с. : фот., портр.

*

*

*

Капустін В. С. Одна на цілий світ : зб. худож. нарисів про творців укр. пісень, які стали народними / Володимир Капустін ; [вступ. сл. Галюк М. Ф.]. – Київ : Криниця, 2003. – 159 с. : муз. твори. – Алф. покажч. пісень: с. 130–133. – Ім. покажч. авт. пісень: с. 134–158.

*

*

*

Олійник Г. А. Пашкевич у нас один / Галина Олійник ; [худож. оформ. Людмили Бондар]. – Житомир : Рута, 2013. – 115 с. : іл., муз. тв., портр.

Махорін Г. Л. Баранівський край: історія і сьогодення / Геннадій Махорін, Юрій Драган, Олена Мельник. – Житомир : Євенок О. О., 2012. – 162 с. : табл., фот.

Панчук, Д. О. Пісняр душі народної // На перехресті вітрів / Дмитро Панчук. – Житомир : Полісся, 2008. – С. 182–189.

*

*

*

Генвігай В. Анатолій Максимович Пашкевич – епоха чудового мистецтва, легенда ще за життя / Віктор Генвігай // Наука і суспільство. – 2018. – № 1/2. – С. 47–50.

Хрієнко М. Остання вершина Володимира Костенка / Микола Хрієнко // Українське слово. – 2017. – № 17 (26 квіт. – 1 трав.). – С. 8. – (Літературні новинки).

Про документальну книгу «Анатолій Пашкевич».

Фрагменти з книжки Володимира Костенка «Анатолій Пашкевич» / публікація Н. Даниленко // Слово просвіти. – 2016. – № 5 (4–10 лют.). – С. 14 : фот. – (Родовід пісень).

Пашкевич О. «Некоторые произведения отца до сих пор считают народными песнями» : інтерв'ю газеті «Факты» дала Оксана Пашкевич-Ящук / Оксана Пашкевич // Субота. – 2015. – № 4 (21 січ.). – С. 3 : фото.

Муравська В. З'їхалися до «Маминої вишні» / Валентина Муравська // Житомирщина. – 2013. – № 63/64 (11 черв.) – С. 10 : фото.

9 березня

**115 років від дня народження
Бульби-Боровця Тараса Дмитровича
09.03.1908–15.05 1981**

Тарас (за деякими даними – Максим) Дмитрович Бульба-Боровець (спр.: Боровець; псевд.: Байда, Бульба Тарас, Ристриченко, Тарас) народився 9 березня 1908 року в с. Бистричі Березнівського району на Рівненщині. Сім'я була багатодітною (дев'ятеро дітей) та малоземельною. У дитинстві за схожий на картоплину ніс старші діти прозвали Тараса «Бульбою». «За цю зневагу, – писав згодом Боровець у книжці «Армія без держави», – я дуже гнівався і суворо відбивався. Коли ж у школі прочитав гоголівського «Тараса Бульбу», то почав своїм ім'ям гордитися».

Дитинство і юність його минули під впливом розповідей діда Уляна про трагічну історію України, про прадіда, котрий виступив разом із Мазепою на боці Карла XII проти жорстокого Петра I.

Не маючи змоги навчатись у школі через скрутне матеріальне становище сім'ї, Тарас Боровець наполегливо займався самоосвітою. Багато читав, цікавився політикою. Із чотирнадцяти років Тарас працює в каменоломні. Наполегливим навчанням здобуває загальну освіту, а революційно-політичною діяльністю – авторитет серед робітників.

Живучи за лічені кілометри від радянсько-польського кордону, як і інші жителі Західної України, юнак був прекрасно поінформованим про страшний голодомор, який розв'язали більшовики в Україні. Свої враження від побаченого Тарас Боровець описав у творі в п'яти томах – «Людодіди». Його було опубліковано під псевдонімом «Ристриченко».

Вирішальну роль у залученні його до політики відіграв сотник Василь Раєвський. Він у 1932 році познайомив Боровця з полковником колишньої армії УНР Іваном Литвиненком. У тому ж році Боровець разом з друзями заснував підпільну організацію «Українське національне відродження» (УНВ), основним завданням якої було проведення культосвітньої роботи, насамперед, серед молоді. Організація підтримувала державницьку сторону Симона Петлюри.

За свою політичну діяльність Тарас потрапляє до польського концентраційного табору «Берега Картузька». Однак через дев'ять місяців, завдяки «зразковій» поведінці, його звільняють.

З осені 1935 р. до зими 1937 р. він займався організацією роботи кам'яного кар'єру в с. Карпилівці. Проте утиски і переслідування з боку польських властей не припинялись. Узимку 1937 р. йому було заборонено жити у прикордонній зоні й наказано переїхати вглиб Польщі. Боровець переїздить до Варшави.

Польсько-німецька війна застала його у столиці Польщі. Там він стає свідком напливу втікачів із Західної України, яка у вересні 1939 року опинилась під контролем Червоної Армії. Деякий час Тарас Боровець працює

у Варшаві в допомоговому комітеті. Проте через напружені стосунки з керівництвом він залишає допомоговий комітет і переїздить до Кракова.

До початку війни Тарас діяв під псевдонімами Байда, Гонта. Потім усі накази уже підписував подвійним іменем Тарас Бульба-Боровець.

1 серпня 1940 року він разом із розвідницею-кур'єром Валентиною Кульчинською перетинає радянський кордон і починає займатися підготовкою кадрів для майбутньої «Поліської Січі».

Загони вояків Тараса Бульби-Боровця першими увійшли у містечко Олевськ (серпень 1941 р.). Налякані війною державні радянські служби з райцентру евакуювались на схід ще до приходу Бульби. На тодішньому великому стадіоні Бульба-Боровець вишикував загони вояків і привселюдно з військом склав присягу на вірність Україні, освятивши українські прапори сформованих загонів, їхню зброю і з піднятою шаблею над головою урочисто проголосив, «що звідси розпочнеться визволення України від совітів і всіх її ворогів». «Комуністи, комсомольці та будь-які інші окупанти» були оголошені Бульбою ворогами української державності.

В Олевську було запроваджено українське управління, зорганізовано міліцію, сформовано Українську повстанську армію «Поліська Січ». З середини серпня до середини листопада 1941 року Олевськ був столицею вільної української «республіки» з новими назвами вулиць, яка увійшла в історію під назвою Олевська Республіка.

В лютому 1942 р. повстанські загони на чолі з Бульбою-Боровцем діяли в Костопільському та інших районах. В березні-квітні 1943 р. вояк вів переговори з штабом УПА-Північ, однак пропозицію про входження його в єдиний повстанський рух відхилив.

В липні 1943 р. Бульба-Боровець перейменував очолювані ним загони в Українську Народно-Револьюційну Армію і створив спільно з І. Мітрингою Українську Національно-Демократичну Партію. Наприкінці листопада 1943 р. (за деякими даними 1.12.1943 р.) Бульба-Боровець був заарештований гестапо у Варшаві і ув'язнений у концтаборі Заксенхаузен. Звільнений у вересні 1944 р. З 1948 р. жив як емігрант у Канаді. Видавав журналі «Меч і Воля», створив Українську Національну Гвардію. Помер 15 травня 1981 року, похований у Нью-Йорку. Тарас Бульба-Боровець є автором спогадів «Армія без держави».

Тарас Дмитрович став одним із героїв роману «Білий Кречет» трилогії «Кров свята» В. Ф. Шовкошитного. У романі, окрім постаті головного героя Макара Мормиля (псевдо: «Кречет»), описано створення та діяльність УПА «Поліська Січ» на чолі з отаманом Бульбою-Боровцем, Олевської та Колківської республіки.

На вшанування пам'яті Т. Д. Бульби-Боровця у Житомирі одну з вулиць міста названо його ім'ям.

Література:

Бульба-Боровець Т. Документи. Статті. Листи / Т. Бульба-Боровець ; [за заг. ред. В. Сергійчука та ін.]. – Київ : Сергійчук М. І., 2011. – 816 с. : іл.

Бульба-Боровець Т. Армія без держави. Слава і трагедія українського повстанського руху: спогади / Отаман Тарас Бульба-Боровець. – Київ ; Торонто ; Нью-Йорк : Фундація імені О. Ольжича : Фундація ім. С. Петлюри, 1996. – 270 с. – («Дніпро» : спеціальний випуск ; № 7–8).

Бульба-Боровець Т. Збройна боротьба України / Тарас Бульба-Боровець // Літопис Волині = Litopys Volyni : наук.-попул. зб. волинезнавства / Ін-т дослідів Волині. – Вінніпег (Канада) : Накладом т-ва «Волинь», 1992. – Ч. 17-18. – С. 62–75.

*

*

*

Стельникович С. В. Тарас Бульба-Боровець: «Ми не можемо ні на хвилину припиняти нашої боротьби» / Сергій Стельникович ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса, Центр істор. політології. – Київ : Парлам. вид-во, 2021. – 278 с. : іл. – (Політичні портрети). – Скор.: С. 5–6. – Бібліогр. в підрядковій прим. – Ім. покажч.: С. 273–278.

Лецькін М. О. «Коли народ бореться за свою державу, мусимо вживати такого авторитету, як арх. Іларіон...» (ОУН-УПА та Іван Огієнко) : документ.-худож. вид. / Михайло Лецькін. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 128 с. : фот., портр. – Бібліогр. в підрядковій прим. – Літ.: С. 116–125.

Стельникович С. В. Український національний рух опору Тараса Бульби-Боровця: іст. нарис / С. В. Стельникович ; [наук. ред. В. М. Даниленко] = THE UKRAINIAN NATIONAL RESISTANCE MOVEMENT OF TARAS BULBA-BOROVETS: HISTORICAL ESSAY/ Sergiy Stelnykovych. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Житомир : Полісся, 2010. – 390 с. : іл.

Стельникович С. Українське національне відродження як передумова виникнення Поліської Січі / С. Стельникович // Волинські історичні записки : зб. наук. праць / ред. С. М. Мішук ; редкол. Л. В. Баженов [та ін.]. – Житомир : Полісся, 2010. – Т. 5. – С. 81–85. – (Новітня історія України).

Шилюк Д. М. Маловідомі сторінки з історії Житомирщини : (напередодні і в часи німецької окупації) / Дмитро Шилюк. – Житомир : Волинь, 2010. – 199 с. : карти.

Костриця М. М. Олевська Республіка // Житомирщина туристична : краєзнав. нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця. – Житомир: Полісся,

2009. – С. 474–476 : фото.

Опанасюк О. Є. Січ Тараса Бульби в Олевську : в спогадах, док., свідченнях ; Війна і фата : повісті / Олексій Опанасюк. – Житомир : Пасічник М. П., 2008. – 435 с.

Полосенко Л. У. До 100-річчя від дня народження Тараса Дмитровича Бульби-Боровця / Л. У. Полосенко // Ветеранський вісник / Всеукр. об-ня ветеранів, Житомир. обл. від-ня. – Житомир : Волинь, 2008. – С. 28–29.

*

*

*

Полосенко Л. 70-річчя Олевської республіки отамана Тараса Бульби-Боровця / Леонід Полосенко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Український національно-визвольний рух ХХ ст.: ідейно-політичний, організаційний та військовий аспекти (до 90-річчя Другого Зимового походу, 70-річчя похідних груп ОУН та 70-річчя Олевської республіки)», 18–20 листопада 2011 р. / Житомир. обл. орг. укр. націоналістів, Всеукр. т-во «Просвіта», Житомир. обл. від-ня. – Житомир, Рута, 2011. – С. 64–66.

Стельникович С. Збройні формування Поліської Січі в період Олевської республіки / Сергій Стельникович // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Український національно-визвольний рух ХХ ст.: ідейно-політичний, організаційний та військовий аспекти (до 90-річчя Другого Зимового походу, 70-річчя похідних груп ОУН та 70-річчя Олевської республіки)», 18–20 листопада 2011 р. / Житомир. обл. орг. укр. націоналістів, Всеукр. т-во «Просвіта», Житомир. обл. від-ня. – Житомир: Рута, 2011. – С. 55–64.

*

*

*

Натикач Л. Олевська республіка / Людмила Натикач // Світло спілкування. – 2019. – № 26. – С. 28–32 : фот.

Лобачова Л. Історичний нарис про «неоднозначну постать» / Людмила Лобачова // Житомирщина. – 2018. – № 20 (20 берез.). – С. 12.

Шпак В. Народні університети поліського Махна : 110 років від дня народження Тараса Бульби-Боровця / Віктор Шпак // Уряд. Кур'єр. – 2018. – № 44 (3 берез.). – С. 8 : фот.

Д'яченко А. В. Мельниківські збройні формування та їх прихильники в роки радянсько-німецької війни (1941–1945 рр.) / А. В. Д'яченко // Гілея. –

2017. – № 1. – С. 51–55.

Ольховський І. Мельниківці в УПА Тараса Бульби-Боровця / І. Ольховський // Українське слово. – 2016. – № 30 (27 лип. – 2 серп.). – С. 5.

Василенко М. Тарас Бульба-Боровець – організатор УПА. Документи. Статті. Листи. : (Упорядкування, загальна редакція В. Сергійчука. / М. Василенко // Голос України. – 2012. – № 59 (31 берез.). – С. 20. – (Історія).

Галушак І П. Український Че Гевара: повстанець-журналіст / Ігор Галушак // Журналіст України. – 2012. – № 9. – С. 33–34 : фото. – (Постаті).

Бульба-Боровець Т. Д. // Календар знаменних і пам'ятних дат на 2018 рік: краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 17–18.

11 березня

**160 років від дня народження
Липського Володимира Іполитовича
11.03.1863–24.02.1937**

Видатний учений-флорист, систематик рослин, ботаніко-географ, неперевершений знавець гербарної справи і роботи ботанічних садів Володимир Іполитович Липський народився 1863 р. в с. Самостріли на Рівненщині. Його батько, дід і прадід були священнослужителями.

У 1873 р. родина Липських переїхала до м. Житомира, де оселилася на вулиці Вільській. Володя вступає вчитись на підготовче відділення Житомирської першої чоловічої гімназії. Після закінчення гімназії (1877) продовжив навчання у Києві в Колегії Павла Галагана. У 1882 р. він закінчив її із золотою медаллю і вступив до Київського університету св. Володимира на природниче відділення фізико-математичного факультету.

У вільний від навчання час студент Володимир Липський під керівництвом завідувача кафедри І. Ф. Шмальгаузена досліджував флору Київської губернії і Поділля, впорядковував гербарій. Після закінчення в 1886 р. університету В. І. Липський працював у ньому до 1893 р. Його було прийнято у члени Київського товариства природодослідників, за дорученням якого він вивчав флору Бессарабії. Протягом 1889–1895 рр. молодий учений досліджував мало вивчену флору регіонів Кавказу.

В одній із праць Володимир Іполитович згадував, що пройшов пішки Кавказом близько 10 тис. верст. Підсумком цих досліджень стала праця В. І. Липського «Флора Кавказа...». На той час це було найповнішим зведенням із флори Кавказу. Свого значення ця праця не втратила і тепер. Неоцінений вклад вніс український вчений і в дослідження флори Середньої Азії. Його праця «Флора Середньої Азії» використовується багатьма науковцями як першоджерело. В. І. Липський – один із небагатьох природодослідників, який побував на всіх континентах земної кулі крім Австралії та Антарктиди. Він один із перших описав флору Індонезії, Тунісу, Алжиру та Середньої Азії. В Україні вчений дослідив рослинність сухого лиману на півдні, мінеральні радіаційні джерела на Житомирщині, водорості Чорного моря. На початку 1894 р. В. І. Липський переїхав до Петербурга і майже чверть століття віддав найстарішій науковій установі – Петербурзькому ботанічному саду, де був бібліотекарем, хранителем, головним ботаніком. Саме тут розкрився його талант флориста-систематика, ботаніко-географа, невтомного мандрівника. Він дав повну характеристику рослин Петербурзького ботанічного саду, підготував путівник для відвідувачів, а також написав його історію «С.-Петербурзький ботанічний сад за 200 років його існування, 1713–1913 рр.», видану у 1913–1915 рр. Ця праця вимагала великої ерудиції та працьовитості автора. За неї В. І. Липському Російською Академією наук 1917 р. була присуджена премія ім. М. М. Ахматова.

З-під його пера у ці роки вийшли друком такі фундаментальні праці, як «Гірська Бухара», «Флора Кавказу», «Найголовніші гербарії та ботанічні сади Західної Європи». «Григорій Силович Карелін: його життя і подорожі», «Лісова рослинність Туркестану», «Біографії та літературна діяльність ботаніків та осіб, що мали відношення до ботанічного саду», «Літературно-видавнича діяльність С.-Петербурзького ботанічного саду» та багато інших.

У вирі революційних подій В. І. Липський повертається з Петрограду на рідну Україну. Майже увесь 1918 р. живе в Житомирі, але весь час навідується до Києва, спілкується з В. І. Вернадським, П. А. Тутковським, А. Ю. Кримським та іншими вченими з питання створення національної академії наук, у 1919 р. В. І. Липський обирається академіком ВУАН (Всеукраїнської Академії наук), у 1921–1922 рр. – віце-президентом Академії наук.

У період становлення та зміцнення Української академії наук учений своїми знаннями прислужився справі організації науки в Україні. Окрім завідування Ботанічним садом і кафедрою квіткових рослин, В. І. Липський брав активну участь в організації та роботі різних академічних структур, зокрема природничого профілю. Відома його діяльність у Комісії УАН з вивчення природних багатств України, створеної в 1919 р., у Комісії з вивчення фауни України. Він працював у Видавничій комісії II відділу УАН, очолював Комісію енциклопедичного словника, Комісію з ревізії бібліотеки УАН, був представником академії у Військово-промисловому комітеті.

У 1920 р. В. І. Липського було обрано до Господарського правління УАН як представника II відділу. На початку 1921 р. він став членом Урядової комісії по об'єднанню Української академії наук з Українським науковим товариством.

З 1922 по 1927 роки він обирається президентом ВУАН.

Протягом 1922–1928 рр. В. І. Липський вивчав флору околиць Житомира. Тут ним було вперше виявлено та встановлено місцезнаходження нової для України й для всього тодішнього Радянського Союзу рослини — суниці індійської. Учений зібрав гербарні зразки рослини, плоди, насіння, декілька її кущів були висаджені в ботанічному саду, який існував у той час у дворі Президії ВУАН.

У 1928 р. В. І. Липського було обрано членом-кореспондентом Академії наук СРСР.

Помер вчений 24 лютого 1937 р. в Одесі. На його честь вітчизняними та іноземними ботаніками названо 2 роди та 56 видів рослин.

По собі В. І. Липський залишив велику наукову спадщину – більше 100 наукових робіт і монографій, що не втратили свого значення й тепер, написані доступною, виразною, цікавою мовою. Пам'ять про академіка В. І. Липського увінчана меморіальними дошками в Києві та Одесі, а в Житомирі з'явився проїзд його імені.

Література:

Аксіоми для нащадків. Українські імена у світовій науці : зб. нарисів / [упоряд., передм. О. К. Романчука ; ред. А. А. Черняк]. – Львів : Каменяр, 1991. – 246 с. : іл.

Доброчаева Д. Н. Владимир Ипполитович Липский / Д. Н. Доброчаева, Г. П. Мокрицкий ; [ред. В. Е. Слипачук]. – Киев : Наук. думка, 1991. – 214 с. : ил., фот.

Мокрицький Г. П. «Житомирська» вершина Паміру : зафіксувала ім'я нашого земляка Володимира Липського // Танго з минулим : (неординарні постаті в історії Житомира) : [іст.-краєзнавчі та біогр. іл. есе-дослідж.] / Георгій Мокрицький. – Житомир : Волинь, 2013. – С. 14–147 : фот.

Володимир Липський // Костриця М. Ю. Постаті землі Бердичівської : Історико-краєзн. нариси : У 2-х т. – Т. 2. – Житомир, 2005. – С. 21–24.

Мокрицький Г. П. Родина Академіка Липського і Бердичів // Бердичівщина : Поступ у третє тисячоліття : Матеріали Всеукр. конф. 15–17 трав. 2001 р. – Житомир–Бердичів, 2001. – С. 50–54.

Савчук В. С. Липський В. І. Президент Всеукраїнської академії наук 1922–1928 : (До 100-річчя від дня заснування Національної академії наук України) / В. С. Савчук // Наука та наукознавство = Наука и науковедение = Science and Science of Science. – 2019. – № 1. – С. 109–132.

Крецул Н. І. Володимир Іполитович Липський: до 150-річчя від дня народження / Н. І. Крецул, М. М. Федорончук // Український ботанічний журнал = Ukrainian Botanical Journal = Украинский ботанический журнал. – 2013. – Том 70, № 1. – С. 113–117 : фото.

Зиман С. Доля ботаніка: українець Володимир Липський дослідив і описав для науки 7 нових родів та 200 нових видів рослин / Світлана Зиман // Уряд. кур'єр. – 2013. – № 46 (12 берез.). – С. 15 : фото.

Липський В. І. // Календар знаменних і пам'ятних дат на 2018 рік: краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 21.

13 березня

**135 років від дня народження
Граната Касіяна Харитоновича
13.03.1888–8.09.1977**

Гранат Касіян (Касян) Харитонович народився 13 березня 1888 року в с. Микуличі Володимир-Волинського повіту на Волині в родині селянина-бідняка. Після закінчення початкової школи через матеріальні нестатки не вчився, зайнявся самоосвітою. Мав прекрасний почерк, тому його взяли працювати волосним писарем. У 1904 р. Касіян став канцеляристом у з'їзді мирових посередників у Ковелі, де головою був батько Лесі Українки – П. А. Косач. Там і зустрівся з поетесою, розмовляв з нею і на все життя зберіг добру пам'ять про цю надзвичайну жінку, її добрі поради.

Піввіку життя К. Х. Граната пов'язані з Житомирщиною. Сюди він приїхав у 1917 році. Працював у канцелярії Волинського губревкому (м. Житомир), потім у Пулинському волревкомі, райвиконкомі, а з 1947 по 1957 рр. у Житомирському облфінвідділі. Періодично друкувався у газетах та журналах, а вже перебуваючи на пенсії, впродовж 20 років написав ряд книжок, оповідань, статей тощо.

Касіян Гранат один із перших літераторів Житомирщини, який розпочав роботу над історико-документальною прозою – жанром, який набув згодом в Україні великого розквіту. Письменник став дослідником давньої епохи, знавцем невідомих сторінок життя родини Косачів.

У 1961 р., з нагоди 90-річчя від дня народження Лесі Українки, Касіян Харитонович у журналі «Вітчизна» опублікував свої спогади про зустріч і спілкування з письменницею. Тоді ж із-під його пера вийшла книга «Народна улюблениця» (1963). Він є також автором художньо-біографічної дилогії «Велетом покликана» (1965) та «Велет запалює ватру» (1967).

Критика і читачі відзначили глибоке знання письменником тогочасного життя, достовірність і живість образу мужньої поетеси. Борис Тен, який багато посприяв становленню Граната як письменника, так вітав друга і колегу: «Вам випало бути молодшим соратником і свідком життя великої нашої Лесі Українки, жінки-письменниці, що рівної їй немає в жодній іншій літературі. Ви з любов'ю відновили у своїй пам'яті і в анналах нашого народу ці сторінки, зробили їх невмирущим надбанням наступних поколінь, які завжди будуть Вам за це вдячні».

Остання книга «Золота брама» була видана в 1976 р. До неї увійшли оповідання різні за тематичною спрямованістю. В рукопису залишилась повість «Драгоманивна» про Олену Пчілку – матір Лесі Українки.

В 1970 р. на 82 році життя Касіян Харитонович стає членом Спілки письменників України.

Протягом життя літератор багато спілкувався з цікавими людьми, якими Житомир був завжди багатий, дуже цікавився книгами і творами образотворчого мистецтва, яке любив надзвичайно, збирав його зразки

протягом усього життя. Живопис був складовою духовного «Я» письменника.

Помер Касян Харитонович Гранат у Житомирі 8 вересня 1977 року.

Література

Гранат К. Х. Золота брама: оповідання / Касян Гранат. – К. : Рад. письменник, 1976. – 142 с.

Гранат К. Х. Велет розпалює ватру: повість / Касян Гранат. – К. : Рад. письм., 1967. – 262 с.

Гранат К. Х. Велетом покликана: повість / Касян Гранат. – К. : Рад. письм., 1965. – 230 с.

Гранат К. Х. Народна улюблениця : Леся Українка і Волинь: [нариси-спогади] / Касян Гранат ; [передм. Д. Окийченка]. – К. : Київ. обл. книж.-газ. вид-во, 1963. – 48 с.

*

*

*

Єремєєв В. В. Письменницьке покликання Касяна Граната / В. В. Єремєєв // Проблеми українського державотворення: історія і сучасність : матеріали Міжнар. наук.-краєзн. конференції, присвяченої 100-річчю О. Ольжича та 90-річчю Української Народної Республіки: у 2 т. – Т.2. / ред. М. Ю. Костриця. – Житомир, 2007. – С. 98–102.

Кордон М. Ми дружили з Борисом Теном : історія з конверта / Микола Кордон // Голос України. – 2018. – №120 (5 лип.). – С. 9.

Гранат К. Х. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2018 рік : краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 23.

4 квітня

**70 років від дня народження
Пасічника Михайла Павловича
04.04.1953**

Пасічник Михайло Павлович народився 4 квітня 1953 р. в с. Половецьке Бердичівського району в сім'ї сільських трудівників. Перші вірші Михайло Пасічник написав у 1968 році, а надрукував у 1970 році, коли був десятикласником. Своїм літературним вчителем вважає відомого українського поета-лірика Михайла Клименка. Йому завдячує своїми дебютними публікаціями та виходом у світ першої книжки «Робота». Окрім Клименка, Михайла Пасічника підтримували такі відомі українські письменники як Степан Олійник, Платон Воронько, Абрам Кацнельсон, Михайло Слабошпицький та інші. Після закінчення школи Михайло Пасічник вступив до Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка (нині – Житомирський державний університет ім. І. Франка), який закінчив у 1974 році (філологічний факультет). Два роки поспіль працював учителем української мови та літератури в Дубрівській середній школі Олевського району на Житомирщині.

У 1977 році за збірку «Робота» його прийняли до Спілки письменників України. Працював на різних посадах у молодіжній газеті «Комсомольська зірка» та у бердичівській міськрайонній газеті «Радянський шлях». Його твори друкуються в багатьох газетах та журналах України, зарубіжних країн – Киргизії, Таджикистану, Чехії, Болгарії, США. З 2007 року – голова Житомирської обласної організації Національної Спілки письменників України. У 2010 році Михайло Пасічник став лауреатом Всеукраїнської премії імені Олександра Олеся, а в березні 2011 року поету присуджена літературна премія імені Івана Огієнка. Нагороджений відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «20 років Незалежності України». Рішенням Бердичівської районної ради Михайлу Павловичу Пасічнику присвоєно звання «Почесний громадянин Бердичівського району». На сьогодні світ побачили 20 поетичних і художньо-документальних книг письменника. У 2012 році Михайло Павлович видав поетичну збірку «У вільх цих кров моєї групи». У тому ж році її було визнано кращим поетичним виданням на щорічному обласному конкурсі «Краща книга року».

У 2014 р. став лауреатом літературно-мистецької премії імені Лесі Українки за значний творчий доробок в царині літературно-поетичної творчості.

У 2015 році нагороджений Міжнародною літературною премією імені Івана Кошелівця журналу «Соборність» за поезії «То – біла гарячка Росії» та став дипломантом Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського за книгу «Бджолині вибори».

У 2016 році з нагоди 25-ої річниці Незалежності України удостоєний почесного звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Львівську обласну премію ім. Катерини Мандрик-Кульбіді (2017) та Всеукраїнську премію ім. Степана Руданського (2019) поет отримав за книгу «Двовійна».

Михайло Пасічник також прозаїк, гуморист, пісняр, виховав дві доньки та має четверо онуків. Він завжди серед людей, багато сил віддає громадській роботі.

Література:

Пасічник М. П. Святослов від Михайла Пасічника / Михайло Пасічник ; [ред. О. Лук'янюк]. – Житомир : О. О. Євенок, 2020. – 382 с.

Пасічник М. У вільх цих кров моєї групи: лірика / Михайло Пасічник. – Житомир : Євенок О. О., 2015. – 293, с. : фот.

Пасічник М. То – біла гарячка Росії: АТОмні мотиви / Михайло Пасічник. – Житомир : Рута, 2014. – 42 с.

Пасічник М. Свідомість удосвіта: поезії / Михайло Пасічник. – Житомир : Рута, 2013. – 451 с.

Пасічник М. Бджолині вибори: гумор і сатира / Михайло Пасічник. – Житомир : Рута, 2012. – 159с.

Пасічник М. Не розминутися б із собою...: поезії / Михайло Пасічник. – Житомир : Рута, 2009. – 104 с.

*

*

*

Пасічник М. Із книжки «Кроки вечірнього птаха» / Михайло Пасічник // Слово просвіти. – 2020. – № 37 (10–16 верес.). – С. 9 : портр. – (Сторінка одного автора).

Пасічник М. Сонячні й місячні тіні / Михайло Пасічник // Українська літературна газета. – 2019. – № 21 (25 жовт.). – С. 12 : портр.

Пасічник М. [Поезії] : [вірші-фейлетони, вірші-карикатури, вірші-звинувачення, вірші-спротив агресії] / Михайло Пасічник // Світло спілкування. – 2019. – № 26. – С. 66–69 : фот.

Пасічник М. За нього – смішно, за державу – страшно / Михайло Пасічник // Українська літературна газета. – 2019. – № 7 (12 квіт.). – С. 20 : фот.

Пасічник М. Хата / Михайло Пасічник // Світло спілкування. – 2018. – № 24. – С. 72–74 : фот.

Пасічник М. Резонанси лютневої люті / Михайло Пасічник // Слово просвіти. – 2018. – № 11 (15–21 берез.). – С. 5.

Пасічник М. Чотири сторони часу : [вірші] / Михайло Пасічник // Українська літературна газета. – 2017. – № 24 (1 груд.). – С. 12.

Пасічник М. Малювання свічкою: [вірші з нової книги поезій] / Михайло Пасічник // Слово просвіти. – 2016. – № 17 (28 квіт. – 4 трав.). – С. 8–9.

Пасічник М. Війнуло із Московії війною: [вірші] / М. Пасічник // Світло спілкування. – 2015. – № 18. – С. 59–62.

*

*

*

Сорока П. «Я житом возвеличу звід строфи...»: кілька штрихів до творчого портрета / Петро Сорока // Слово просвіти. – 2017. – № 5 (2–8 лют.). – С. 9 : фот.

Лук'янюк О. Свято пера Михайла Пасічника / О. Лук'янюк // Літературна Україна. – 2017. – № 15 (13 квіт.). – С. 3 : фот.

Пасічник М. П. // Житомирська обласна організація національної спілки письменників України : довідник / Нац. спілка письм. України, Житомир. обл. орг. – Житомир, [2014?]. – С. 12.

Пасічник М. П. // Сучасні письменники України: біобібліогр. довідник / Нац. спілка письм. України. – К., 2012. – С. 342.

Пасічник М. П. // Письменники Житомирщини / авт.-упоряд.: М. П. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. – Житомир, 2010. – Кн. 1. – 2010. – С. 127–135.

Пасічник М. П. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2018 р. : краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 28–30.

9 квітня

**60 років від дня народження
Врублевського Василя Марцельовича
09.04.1963**

Василь Марцельович Врублевський народився 9 квітня 1963 р. в с. Карвинівка Дзержинського (нині – Житомирського) району Житомирської області. У 1989 р. закінчив філологічний факультет Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка (нині – Житомирський державний університет ім. І. Франка) за спеціальністю «Українська мова та література».

Із 1985 до 2005 р. працював на різних посадах у засобах масової інформації та видавництвах, зокрема – кореспондентом та завідувачем відділу газет «Червоний прапор», «Зоря комунізму», обласної молодіжної газети «Комсомольська зірка», згодом – у «Житомирському віснику», далі – у газеті «Прес-Форум», редактором «Нової літературної газети», заступником головного редактора газети «Місто». здійснив низку інших проєктів, серед яких часописи «Житній ринок» та «Авжеж!». Безкомпромісним і сміливим публіцистом виявив себе на посту редактора газети «Вільне слово» (2002–2005).

Член Асоціації українських письменників (1997) та Національної спілки письменників України (2003). З травня 2004 по травень 2007 р. – голова Житомирської обласної організації Національної спілки письменників України. Лауреат літературних премій ім. Бориса Тена (2014) та Василя Земляка (2016).

У лютому 2005 р. призначений на посаду начальника управління культури (із жовтня 2005 р. – управління культури і туризму) Житомирської облдержадміністрації, з 2010 р. В. Врублевський очолює Житомирську обласну універсальну наукову бібліотеку ім. О. Ольжича.

Як прозаїк дебютував у 1984 р. У його творчому доробку книги прози – «Замах на генсека» (1992), «Сім історій» (1993), «Тріщини» (1998), «Нардепка» (2004), «Кава-сутра. В обіймах імператриці» (2006), «Мертвому півню фагот не потрібен, або Каїруанські хроніки» (2015), а також – п'єси та поетичні збірки. Упродовж 2015–2022 рр. було видано 6 томів творів літератора.

Василь Врублевський виступив дослідником життя та творчості низки українських письменників першої половини ХХ ст., зокрема, Людмили Волошки, Кліма Поліщука, Якова Савченка (ним упорядкована антологія «Проклятого віку струна: поезія повернутих із забуття» (1992).

Окремі прозові твори В. Врублевського перекладені білоруською, німецькою, польською, англійською, хорватською, чеською, російською мовами. В свою чергу Врублевський перекладав деякі твори з польської: проза Т. Боровського («Прощання з Марією», «Хлопчик з Біблією», «У нас в

Гармензасі», «Люди йшли, йшли...» та ін.), з російської – окремі поезії В. Шаламова.

За п'єсами В. Врублевського у Житомирському облмуздрамтеатрі ім. І. Кочерги поставлено вистави «Хід конем» (2015) та «Театральний гамбіт» (2016), у «Театрі на Новому бульварі» (Житомир) – «Діло житейське» (2017), «Кава-сутра» (2017).

За перекладами В. Врублевського у Житомирському облмуздрамтеатрі ім. І. Кочерги здійснено постановки: «Тінь» за однойменною п'єсою Є. Шварца (2005), «Аделаїда» Є. Унгарда (2006), «Між небом і землею» І. Афанасьєва (2006), «Стрибок з третього поверху» за п'єсою-монологом Я. Пулинович «Наталчина мрія» (2011), «Жінка в стилі джаз» В. Дяченка (2013), «Зовсім інші» за твором Л. Герша «Ці волелюбні метелики» (2014), «Смішні гроші» Р. Куні (2016), у «Театрі на Новому бульварі» (Житомир) – «Наталчина мрія» Я. Пулинович (2015), «Три Тетяни» В. Зуєва (2016).

У 2021 р. Василь Марцельович нагороджений найвищою відзнакою Житомирської області «Честь і слава Житомирщини».

У доробку Василя Врублевського понад сотня літературознавчих статей, рецензій, краснавчих розвідок, опублікованих у періодичних виданнях, часописах, збірниках та антологіях.

Література:

Врублевський В. Твори : [в 7 т.] / Василь Марцельович Врублевський ; Василь Врублевський. – Житомир : [б. в.]. – 2015–2022.

Т. 1 : Нардепка : роман ; Повісті. Коротка проза / Василь Врублевський. – 2015. – 360 с. : іл.

Т. 2 : Мертвому півню фагот не потрібен або Каїруанські хроніки : конспірологічний роман. – 2015. – 331 с. : іл. – Дод.: с. 328–331.

Т. 3 : П'єси. – 2015. – 311 с. : іл.

Т. 4 : Поезія. Критика. Публіцистика. Сатира. Гумор. – 2015. – 317 с. : іл.

Т. 5 : Драматургія (2015–2020). – 2020. – 250 с.

Т. 6 : Ролі і долі : житомирські театральні хроніки, кн. 1 : Мельпомена на Пушкінській. – 2022. – 400 с.

Т. 7 : Ролі і долі : житомирські театральні хроніки, кн. 1 : Мельпомена на Пушкінській. – 2022. – 420 с. – Дод.: с. 347. – Біогр.-спектакл. довід.: с. 361.

Врублевський В. М. Бурштинове намисто : комедія-казка ; Русалинка і татко її Харакас : нова історія за мотивами відомих творів і казок : п'єси / Василь Врублевський. – Житомир : ЖОУНБ ім. О. Ольжича, 2018. – 128 с.

Врублевський В. Діло житейське : трагікомедія / Василь Врублевський ; [фото, дизайн паліт.: Валерій Косенко]. – Житомир : [б. в.], 2017. – 90 с. : фот.

Врублевський В. Королі і шістки : дитяча п'єса для дорослих / Василь Врублевський. – Житомир : [б. в.], 2017. – 66 с. : фот.

Врублевський В. Мертвому півню фагот не потрібен, або Каїруанські хроніки : конспірологічний роман / Василь Врублевський. – Житомир : Євенок О. О., 2015. – 406 с.

Врублевський В. М. Що завгодно, тільки не це : realiti story / Василь Врублевський. – Житомир : [б. в.], 2015. – 103 с.

Врублевський В. М. Кава-сутра ; В обіймах імператриці : п'єси / Василь Врублевський. – Житомир : Косенко М., 2006. – 182 с. – (Бібліотека журналу «Авжеж» ; ч. 38).

Врублевський В. М. Нардепка : роман / Василь Врублевський. – Житомир : Косенко М. Г., 2005. – 230 с. – (Бібліотека журналу «Авжеж» ; ч. 37).

Врублевський В. М. Замах на генсека : повісті / Василь Врублевський ; [худож. оформ. Вербицького В. М.]. – Житомир : Газ. «Житомир. вісник», 1992. – 171 с. : іл. – (Сучасна авантюрна проза).

Врублевський В. Школа Концевича / Василь Врублевський // Світло спілкування. – 2020. – № 28. – С. 25–26 : фот. – (Пам'ять серця).

Врублевський В. Богема у негліже : шкідки з літературного буття Житомира кінця ХХ ст. / Василь Врублевський // Світло спілкування. – 2018. – № 25. – С. 53–57 : фот.

Врублевський В. З шухляди : ерзац-новела / Василь Врублевський // Світло спілкування. – 2018. – № 24. – С. 57–59 : фот.

*

*

*

Лісовський Б. Почесні відзнаки – письменнику / Богдан Лісовський // Житомирщина. – 2018. – № 27 (17 квіт.). – С. 2.

Кондратюк О. П. Мала енциклопедія Романівщини : біогр., іст., стат. та геогр. довідки / Олександр Кондратюк. – Житомир : Євенок О. О., 2015. – 232 с. : іл.

Врублевський В. М. // Житомирська обласна організація Національної спілки письменників України : довідник / Нац. спілка письм. України, Житомир. обл. орг. – Житомир, [2014?]. – С. 3.

Врублевський В. М. // Сучасні письменники України : біобібліогр. довідник / Нац. спілка письм. України. – Київ, 2012. – С. 76.

Врублевський В. М. // Письменники Житомирщини / авт.-упоряд.: М. П. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. – Житомир, 2010. – Кн. 1. – 2010. – С.13–18.

Василь Врублевський: письменник, журналіст, видавець : біобібліогр. покажч. / Житомир. обл. універс. наук. б-ка ім. О. Ольжича ; [уклад.: В. Козлова, С. Верховська ; літ. ред. Г. Врублевська ; бібліогр. ред. Т. Нестерчук]. – Житомир : О. О. Євенок, 2018. – 42 с. : фот., портр.

Врублевський В. М. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2018 р. : краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 32–34.

3 травня

225 років від дня народження

Густава Олізара

3.05.1798–2.01.1865

Олізар Густав-Генрик-Атаназі Пилипович – поет, мемуарист, граф, київський губернський маршалок дворянства народився 1798 року в м. Коростишеві. Походив із древнього українсько-шляхетського роду, відомого ще з XV століття, який спольщився в XVI ст.

У коростишівському будинку батька, Пилипа Нереуша, завжди знаходили притулок і підтримку репресовані після повстання Т. Костюшка поляки. Вишукана картинна галерея, багатий родовий архів та бібліотека притягували до Коростишева визначних діячів громадського, духовного та культурного життя минулого століття. Це вплинуло на формування політичних поглядів та літературних смаків майбутнього поета та громадського діяча.

Навчався в Житомирській гімназії. 1808 р. батько віддав Густава до Кременецького ліцею, започаткованого Т. Чацьким, громадським діячем і директором цього ліцею. Але закінчити навчання хлопцю не судилось. Він їде до Італії з хворим батьком, де у 1814 р. одружується на придворній дамі сестри імператора графині Кароліні де Моло. 1816 р. дорогою додому з Італії батько помирає. Густав одержує у спадок Коростишівський маєток. Поселяється спочатку в Кременці, а потім у Коростишеві. Шлюб виявився невдалим і подружжя розірвало стосунки. У цей період Густав особливо багато спілкується із творчою інтелігенцією, читає польську і західноєвропейську літературу, набуває першого літературного досвіду: перекладає твори французького поета А. В. Арно, пише поетичні, художньо-публіцистичні твори. Дружні стосунки склалися у нього із відомими польськими літераторами того періоду: генералом Крупинським та Алоїзом Фелінським. Саме Алоїз заохотив Густава до написання віршів і допомагав йому у цьому.

Г. Олізар стає членом масонської ложі в Дубно, а в 1821 р. обирається Волинським губернським маршалком, але вибори підтверджені не були. Того ж року він був обраним Київським губернським маршалком і займав цю посаду до 1825 р.

У 1823 р. Густав Олізар сватався до Марії Раєвської, отримав відмову від генерала М. М. Раєвського, обумовлену різним віросповіданням і національністю. Знайомство з Марією Раєвською справило незабутнє враження на графа і їй він присвятив цикл творів інтимно-філософської лірики, а в Коростишівському парку її ім'ям назвав одну зі скель.

Густав залишає Правобережжя, усамітнюється в новопридбаному кримському маєтку «Артек», де оселився на своїй дачі «Кардіатрікон». Тут його відвідують О. Грибоєдов, А. Міцкевич та інші. Адам Міцкевич присвятив другові сонет «Аюдаг».

Під час повстання декабристів граф допомагає повстанцям – за що майже рік відсидів у Петропавлівській фортеці. Зазнав він арешту і за співчуття польським повстанцям 1831 року. Повернувшись із заслання, Густав Олізар починає активно дбати про Коростишів – зводить тут кілька нових будинків, прикрашає свій палац полотнами старовинних і сучасних художників, збирає бібліотеку, пише спогади і ліричні поезії. Саме його старанням у місті з'являється пансіонат «на водах» і розкішний парк – один із найкращих для свого часу. Тоді ж був знайдений і поставлений на одній зі скель біля міста давньослов'янський ідол, відомий як кам'яна жаба.

Пізніше, мешкаючи переважно в Коростишеві, сприяв розвитку освіти, охорони здоров'я, сільського господарства, промисловості в краї. У 1830 р. вдруге одружився – на Жозефіні Ожаровській. Під час польського повстання 1830–31 рр., у якому брав активну участь його брат Нарциз, був висланий разом із дружиною до Курська. В 1832 р., повернувшись із заслання, він відразу виїздить до Італії.

У 1837 р. відкриває в Коростишеві один з найперших у Південно-Західному краї водолікувальний заклад. Як член Московського товариства сільського господарства, розводить у Коростишеві квітник, слава якого дійшла до Парижа. При Коростишівському костьолі створює школу для дітей селян і міщан, учителем при якій служив його син Карл. Навчання велося польською, російською й українською мовами.

40-ві роки – це найбільш активний період творчості Олізара. Підсумком всього життя стали його знамениті «Мемуари», що побачили світ уже, на жаль, після смерті автора (Львів, 1892).

У 1863 р. Г. Олізар за станом здоров'я від'їздить до Дрездена, де ще в 1850 р. купив будинок. 2 січня 1865 р. Г. Олізар помирає.

Сьогодні Густава Олізара вважають видатним польським поетом та громадським діячем Правобережної України. Олізар приятелював із багатьма польськими та російськими письменниками, але найбільш близькими за духом були А. Міцкевич, О. Грибоєдов, Оноре де Бальзак, у якого він був свідком на вінчанні з Евеліною Ганською в костьолі Св. Варвари у Бердичеві. Міцна дружба пов'язувала Густава Олізара з О. Пушкіним, який присвятив йому вірш «Графу Олізару» (1824), а також кілька поезій на тему дружби народів.

Можна з упевненістю сказати, що Г. Олізар – це видатний син польського та українського народів другої половини ХІХ століття.

Вагомий внесок у дослідження життя і творчості відомого діяча зробив професор ЖДУ ім. І. Франка, полоніст В. Єршов, житомирський поет В. Грабовський видав книжку перекладів українською мовою поезій Густава Олізара. У травні 1999 р. в м. Коростишів відкрито пам'ятник славетному земляку (скульптор – В. Рожик).

Література:

Олізар Г. Поезії / Густав Олізар ; пер. з пол. Валентина Грабовського ; уклад., вступ і прим. Володимира Єршова ; [худож. оформ. О. І. Мелік-Адамова]. – Житомир : М.А.К., 1999. – 141 с. : портр., фот. – Текст парал.: пол., укр.

*

*

*

Єршов В. О. Волинські полоністичні студії : [зб. наук. ст.] / Володимир Єршов ; М-во освіти і науки України, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир : Полісся, 2014. – 254 с. – (Бібліотека кафедри теорії та історії світової літератури НН ІФЖ ЖДУ ім. І. Франка).

Любомирський К. Італійський сонет з-над берегів Тетерева : [Ноти] / К. Любомирський ; слова Г. Олізара ; [авт. післям. В. О. Єршов] ; Житомир. обл. Спілка пол. України. – [Клавир і голоси]. – Житомир : Полісся, 2010. – 12 с. – (Музична скарбниця Волині ; зошит 3). . – Текст парал.: укр., пол.

Єршов В. О. Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності : [монографія] / Володимир Єршов. – Житомир : Полісся, 2008. – 624 с.

Костриця М. М. «За нашу і вашу свободу» // Житомирщина туристична : краєзнав. нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця ; за ред. М. Ю. Костриці. – Житомир : Полісся, 2009. – С. 336–339 : фото.

Давидюк С. М. Олізари. Давнє минуле міста. // Слід на землі / Степан Давидюк. – Житомир, 2008. – С. 6–13.

Слівінський В. М. Легенди про скелі над Тетеревом // Коростишів і коростишівці на початку ХХ століття : художньо-докум. нарис / В. Слівінський. – Коростишів, 2005. – С. 22–26.

Єршов В. О. Про графський титул роду Олізарів: здобутки і втрати / В. О. Єршов // Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми : наук. зб. «Велика Волинь»: праці Житомир. наук.-краєзн. т-ва дослідників Волині / Упр. культури і туризму Житомир. облдержадмін., Житомир. обл. краєзн. музей, Житомир. наук.-краєзн. т-во дослідників Волині, Житомир. обл. орг. НСЖУ, Житомир. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ; голов. ред. М. Ю. Костриця. – Житомир, 2005. – Т. 33. – С. 214–222. – Бібліогр.: с. 221–222.

Лісовський А. Густав Олізар: повернення на батьківщину / А. Лісовський // Волинь-Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. – 2000. – № 4. – С. 169–172.

Єршов В. О. Густав Олізар – поет, перекладач, мемуарист / В. О. Єршов // Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини : зб. наук. праць : в 2 ч. / Коростиш. міськрада Житомир. обл., Держ. ком. України з питань науки та технології, Житомир. держ. пед. ін-т ім. І. Франка, Житомир. історико-філол. ін-т регіон. досліджень ; [редкол.: В. О. Єршов (голов. ред.) та ін.]. – Житомир : Волинь, 1999. – Ч. 1. – С. 150–160.

Наумець Л. Д. Густав Олізар – сподвижник декабристів / Л. Д. Наумець // Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини : зб. наук. праць : в 2 ч. / Коростиш. міськрада Житомир. обл., Держ. ком. України з питань науки та технології, Житомир. держ. пед. ін-т ім. І. Франка, Житомир. історико-філол. ін-т регіон. досліджень ; [редкол.: В. О. Єршов (голов. ред.) та ін.]. – Житомир : Волинь, 1999. – Ч. 1. – С. 160–163.

Родичкина О. И. Густав Олизар – жизнь, творчество и общественная деятельность / О. И. Родичкина, И. Д. Родичкин // Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини : зб. наук. праць : в 2 ч. / Коростиш. міськрада Житомир. обл., Держ. ком. України з питань науки та технології, Житомир. держ. пед. ін-т ім. І. Франка, Житомир. історико-філол. ін-т регіон. досліджень ; [редкол.: В. О. Єршов (голов. ред.) та ін.]. – Житомир : Волинь, 1999. – Ч. 1. – С. 142–150.

Пажимський О. М. Діонісій Макклер – ландшафтний архітектор на терені Волині / О. М. Пажимський, І. Польовий // Матеріали міжнародної наукової краєзнавчої конференції «Велика Волинь: минуле і сучасне», жовтень 1994 р. / [редкол.: М. М. Дарманський (голова) та ін.]. – Хмельницький ; Ізяслав ; Шепетівка : [б. в.], 1994. – С. 230–233.

Вміщено матеріали про парк Густава Олізара в м. Коростишів.

Єршов В. О. Коростишів у кінці XVIII – поч. XIX століття. Діяльність Олізарів / В. О. Єршов // Тези Міжнародної наукової краєзнавчої конференції «Велика Волинь: минуле і сучасне» / [редкол. : М. Ю. Костриця (голова) та ін.]. – Житомир : [б. в.], 1993. – С. 84–86.

9 липня

**85 років від дня народження
Савченка Володимира Захаровича
9.07.1938–3.12.2016**

Володимир Захарович Савченко – режисер театру і телебачення, поет, драматург, журналіст, педагог. Народився 9 липня 1938 року в с. Ястребенка (нині Яструбенка) Брусилівського району на Житомирщині. Батько – колгоспник, Захар Васильович Савченко, який залишився із сім'єю на території, зайнятій німцями, загинув у кінці 1943 р. під час боїв за визволення України. Володимира чекав непростий шлях через сільське дитинство, важкі повоєнні роки.

У 1955 р. Володимир Савченко закінчив середню школу в с. Містечко Брусилівського району. Потім навчався в Харківському державному університеті ім. О. М. Горького (нині Харківський Національний університет ім. В. Н. Каразіна) на факультеті української філології (1955–1961). Після закінчення навчання працював викладачем української мови та літератури в Харківському текстильному технікумі. Любов до театру привела на режисерський факультет Київського інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого, який закінчив у 1968 р. Здобувши фах режисера драматичного театру, присвятив своє життя служінню театру.

У 1973–1974 рр. Володимир Захарович перебував у якості режисера-стажера Московського художнього театру (МХАТу), художнім керівником якого тоді був О. Єфремов. З 1974 р. до 1975 р. – режисер-постановник Черкаського обласного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. У Черкасах одружився з Ніною Іванівною Пилипович, артисткою Черкаського Заслуженого українського народного хору. Сім'я виростила двох синів – Захара та Назара. У 1975 р. стає головним режисером Івано-Франківського обласного українського музично-драматичного театру ім. І. Я. Франка, а у 1979–1985 рр. – Кіровоградського обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Л. Кропивницького. Врешті повертається на Житомирщину, де обіймає посаду режисера-постановника Житомирського обласного музично-драматичного театру ім. І. А. Кочерги (1985–1991).

Режисерський шлях Володимира Савченка налічує близько ста постановок і концертних програм, він неодноразово здобував звання лауреата і дипломанта всесоюзних та республіканських театральних фестивалів. Високу оцінку театральної критики і широке визнання глядачів здобули вистави, які поставив Володимир Захарович, працюючи в Житомирському обласному музично-драматичному театрі ім. І. Кочерги.

З 1991 по 2006 р. В. З. Савченко працював головним режисером новоствореного Житомирського обласного державного телебачення. Вів літературно-мистецькі передачі: зустрічі з провідними вітчизняними літераторами, художниками й артистами, відомими людьми краю. Тут

повною мірою проявлялися творча думка та майстерність митця. Надалі він продовжував працювати на тележурналістській та педагогічній ниві (зокрема в Житомирському державному інституті культури і мистецтв).

Свій перший вірш В. З. Савченко написав двадцятилітнім студентом філологічного факультету. Протягом 1960–1963 рр. з'явилися перші публікації віршів та перекладів молодого поета. З цього часу починається його літературний шлях. Пише свої вірші, перекладає з російської, зокрема С. Єсеніна. Серед інших – поему «Анна Снегіна», яку поставили у студентському театрі та яка була визнана журі кращою виставою. Володимир Захарович відомий своїми прозовими творами. В набутку письменника – п'єси, інсценізації, поетичні збірки, переклади, есеї й нариси про життя своїх країн, студентських і творчих друзів та оповіді про видатних діячів літератури і мистецтва, з котрими спілкувався і співпрацював упродовж десятиліть. З-під його пера вийшли трилогія-есеї «Фрески пам'яті», чотири збірки поетичних творів. Деякі вірші були покладені на музику. Серед 5-ти кращих творів, які були подані на конкурс гімну Житомира, була його «Величальна рідному місту».

Багатогранна творчість Володимира Савченка отримала високу оцінку. Він лауреат Всеукраїнської премії імені І. Огієнка за створення високохудожніх вистав «Гетьман Дорошенко» за п'єсою Л. Старицької-Черняхівської і «Данило Галицький» за романом А. Хижняка та мотивами Галицько-Волинських літописів (1999), лауреат фестивалю «Калинові острови» за телефільм «Дорога до Собору» (1999), переможець фестивалю «Калинові острови» в номінації «За журналістську майстерність» та телефільм «Фрески пам'яті» (2001), дипломант фестивалю «Калинові острови» як автор радіопрограми «Волинські святині», здобув відзнаку «За звернення до духовних скарбниць народу», диплом газети Верховної Ради «Голос України» за найоригінальнішу й самобутню радіопрограму (2003), лауреат премій ім. Василя Юхимовича за книгу прози «Фрески пам'яті» (2011), ім. Бориса Тена (2013), ім. Василя Земляка за книгу «Ястребенська Седмиця» (2015), «Рідна мова» обласної організації НСПУ. У 2013 р. отримав відзнаку Житомирської обласної ради «Честь і слава Житомирщини». У 2016 р. в обласному щорічному конкурсі «Краща книга року» книга «Заручини з долею» отримала «Гран-прі». Ім'я митця занесено до книги пошани Брусилівщини.

Заслужений артист України, член Національної спілки письменників України, член Національної спілки театральних діячів України, член Національної Спілки журналістів України Володимир Захарович Савченко пішов із життя 3 грудня 2016 р.

Література:

Савченко В. З. Заручини з Долею : вірші, поеми, переклади / Володимир Савченко ; [худож. оформ. та іл. М. Бутковського]. – Житомир : Рута, 2015. – 303 с. : портр., іл.

Савченко М. В. Голос Березолівця та його Відлуння : спогади актора театру Леся Курбаса «Березіль» та розповідь сучасного автора про діяльність акторів та режисерів провідних театрів України за період 1930–2010 років / М. В. Савченко, **В. З. Савченко**. – Житомир : Євенок О. О., 2015. – 301 с. : іл.

Савченко В. З. Ястребенська Седмиця : достовірна оповідь у семи розд. про життя-буття рідних, земляків і друзів, у часовому зрізі семи десятиліть (1940–2010 роки) / Володимир Савченко. – Житомир : Рута, 2014. – 358 с. : портр., фот.

Савченко В. З. Крайнебо безсмертних / Володимир Савченко ; [передм. М. Пасічника]. – Вид. 2-ге. – Житомир : Пасічник М. П., 2007. – 96 с. : іл.

Савченко В. З. Фрески пам'яті : трилогія-есей / Володимир Савченко. – Житомир : Рута, 2006 – 2013.

Кн. 1 : Світло крізь ляду / Житомир. наук.-краєзнав. т-во дослідників Волині, Житомир. обл. орг. Спілки журналістів України. – Житомир : Волинь, 2006. – 379 с. : портр., фот.

Кн. 2 : Незабутні мої лицедії. – 2009. – 502 с. : портр., фот.

Кн. 3 : Калинові острови. – 2013. – 339 с. : портр., фот.

Савченко В. З. На розп'ятті віків : поеми / Володимир Савченко ; [худ. В. Кондратюк]. – Житомир : Полісся, 2002. – 156 с. : іл.

*

*

*

Лецькін М. О. Життя сконцентрована суть (письменницька палітра Житомирщини) / Михайло Лецькін. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 179 с. : фото.

Володимир Захарович Савченко [лауреат премії імені В. Юхимовича, 2011-й рік] // Просто на Покрову : літ.-мистец. альм. / [упоряд. Васильчук В. Б.]. – Коростень : Вечірній Коростень, 2012. – С. 19-23 : фото.

Лецькін М. У світлі правдивості : рецензія / М. Лецькін // Тет-А-Тетерів : літературний альманах / авт.-упоряд. М. П. Пасічник. – Житомир : Пасічник М. П., 2007. – Кн. 1. – С. 187–188.

Рецензія на книжку В. Савченка «Фрески пам'яті».

Леєкін М. О. З глибких і чистих витоків / Михайло Леєкін. – Житомир : Едил, 2006. – 161 с. : іл.

Леєкіна В. Доля митця не буває легкою... / Валентина Леєкіна, Михайло Леєкін. – Житомир : Едил, 2005. – 63 с.

Тарнавська Р. «І нам пригадалось життя до дрібниць» / Романа Тарнавська // Житомирщина. – 2015. – № 13/14 (10 лют.). – С. 7 : фото. – (Нові книги).

Вийшла у світ нова книжка В. Савченка "Ястребенська Седмиця"

Степовий В. Знакові видання Володимира Савченка / Володимир Степовий // Житомирщина. – 2015. – № 69 (17 лип.). – С. 6 : фото.

Ткаченко Г. «Фрески пам'яті» від Володимира Савченка / Григорій Ткаченко // Житомирщина. – 2014. – № 1 (10 січ.). – С. 3 : фото.

Лауреати премії імені Бориса Тена // Відродження. – 2013. – № 49 (20 груд.). – С. 1.

Савченко В. З. // Письменники Житомирщини / авт.-упоряд.: М. П. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. – Житомир : Пасічник М. П., 2010–2014. - Т. 1 – С. 174-183 : фото.

13 жовтня

**70 років від дня народження
Білоуса Петра Васильовича
13.10.1953**

Петро Васильович Білоус – літературознавець, доктор філологічних наук, професор, педагог, письменник народився 13 жовтня 1953 р. у с. Никонівка Бердичівського району Житомирської області у родині трударів-хліборобів. Навчався у Никонівській восьмирічній та Половецькій середній школах. 1971 р. вступив на філологічний факультет Житомирського педінституту ім. І. Франка (нині – Житомирський державний університет ім. І. Франка), де за чотири роки здобув фах учителя української мови та літератури. А виявлені старанність та наполегливість у навчанні були поціновані медаллю «За трудову відзнаку».

У 1975 р. розпочав викладацьку та наукову діяльність на кафедрі української літератури рідного вузу. Упродовж 1977–1981 рр. заочно навчався в аспірантурі Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН України. 1982 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Просвітницько-гуманістичні ідеї першої половини XVIII ст. і творчість В. Григоровича-Барського». 1988 р. Петрові Білоусу присуджено звання доцента. 1998 р. Петро Васильович захистив докторську дисертацію «Паломницька проза в історії української літератури», що стала підсумком тривалої науково-пошукової роботи і вражає широтою охоплення матеріалу та глибиною його осмислення. 1999 р. П. В. Білоус став відмінником освіти України, а 2001 р. науковцю присвоєно вчене звання професора.

За час роботи на кафедрі української літератури викладав такі навчальні курси: історія української літератури, українська усна народна творчість, вступ до літературознавства, теорія літератури, історія української книги, історія українського мистецтва, історія української літературної критики, газетно-журнальне редагування, теорія журналістики, видавнича справа, спецкурси – «Українська міфологія», «Психологія літературної творчості», «Сучасний літературний процес» тощо. Під керівництвом Петра Білоуса захищено велика кількість кандидатських і докторських дисертацій. Багатьом здобувачам він опонував під час захисту дисертацій і упродовж сорокарічної наукової діяльності підготував близько 200 відгуків на автореферати досліджень. У доробку П. В. Білоуса більше двохсот наукових публікацій, серед яких монографії, навчальні посібники для студентів та вчителів, краєзнавчі дослідження. Це, зокрема, «Творчість В. Григоровича-Барського: монографія» (1985), «Українська паломницька проза: монографія» (1998), «Легенди про найдавніші назви міст і сіл Житомирщини» (2000), «Давньоукраїнська література і фольклор: проблема художнього коду. Монографія» (2006), «Історія української літератури XI–XVIII ст.» (2009), «Літературна медієвістика. Вибрані студії: у 3-х томах» (2011–2012), «Теорія літератури» (2013), «Психологія літературної творчості» (2014), «Технологія

літературної творчості: монографія» (2017), «Походження української літератури: міфи, історія, джерела» (2021) та багато інших. Він автор декількох десятків рецензій на наукові видання та навчальні підручники, а також численних передмов та післямов до художньо-літературних видань. Крім того, у періодичних виданнях опубліковано близько 400 рецензій, публіцистичних статей, краєзнавчих матеріалів.

Особливе місце у житті Петра Білоуса посідає художня творчість: він автор близько 20 книг поезій, більше 10 прозових книг, перекладу з давньоукраїнської мови «Мандрів до святих місць» Василя Григоровича-Барського. Також Петро Васильович редагував «Літературознавчі студії» (Житомир), збірник студентських наукових робіт «Перша спроба», літературно-художній журнал «Філео+Логос» (Житомир), член редколегій близько 10 наукових видань.

Діяльність науковця і письменника була відзначена обласною літературно-мистецькою премією ім. Лесі Українки, літературних премій імені Бориса Тена та Василя Земляка. Внесок Петра Васильович Білоуса у сучасну літературознавчу науку без перебільшень є одним із найвагоміших.

Література:

Білоус П. В. Автобіографія. Бібліографія / Білоус Петро Васильович. – Житомир : О. О. Євенок, 2019. – 153 с. : портр.

Книга включає автобіографію та бібліографію творів та статей автора за період з 1978 по 2019 роки.

Білоус П. В. Давнє і недавнє : статті про укр. літ. / Петро Білоус. – Житомир : О. О. Євенок, 2019. – 383 с.

Білоус П. В. Нескінченна музика життя Івана Сльоти : нарис життя і творчості / Петро Білоус, Ірина Копоть. – Житомир : Рута, 2016. – 190 с. : фот.

Білоус П. В. Житомирські легенди / Петро Білоус. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 75 с.

*

*

*

Білоус П. В. Максим Рильський на тлі епохи / П. В. Білоус // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції з міжнародною участю «Постаті землі Житомирської», присвяченої 120-річному ювілею видатного класика української літератури ХХ ст., перекладача, публіциста Максима Тадейовича Рильського, 22–23 травня 2015 р. : наук. збірник / Нац. спілка краєзн. України, Упр. культури Житомир. облдержадмін., Житомир. обл.

красн. музей, Житомир. обл. універсальна наук. б-ка ім. О. Ольжича : Мельник М. В., 2015. – С. 11–16.

Білоус П. В. Міфологічне дерево Бердичева у романі «Фріда» Марини Гримич / П. В. Білоус // Матеріали Всеукраїнської науково-красназничої конференції з міжнародною участю «Бердичів від давнини до сьогодення», 12–13 листопада 2015 р. : наук. збірник «Велика Волинь» / [М. М. Бедь та ін. ; ред. І. Д. Дячук та ін. ; упоряд. П. С. Скавронський]. – Бердичів : Москаленко О. М., 2015. – Вип. 52. – С. 190–194.

Білоус П. Життєвий і творчий шлях М. А. Скорського : педагог, журналіст, літературознавець / Петро Білоус // Тет-А-Тетерів : літературний альманах / [авт.-упоряд. М. П. Пасічник]. – Житомир : Рута, 2015. – Кн. 4. – С. 168–176.

Білоус П. Симфонія дороги : кілька штрихів до поезії Василя Сташука / П. Білоус // Тет-А-Тетерів : літературний альманах / [авт.-упоряд. М. П. Пасічник]. – Житомир : Рута, 2015. – Кн. 4. – С. 177–178.

Білоус П. У храмі світлім вічної любові : передм. до кн. «Знак рівноваги» (2013) Ігоря Ліберди / П. Білоус // Тет-А-Тетерів : літературний альманах / [авт.-упоряд. М. П. Пасічник]. – Житомир : Рута, 2015. – Кн. 4. – С. 178–180.

Білоус П. Проза по-туровецьки / П. Білоус // Тет-А-Тетерів : літературний альманах / [авт.-упоряд. М. П. Пасічник]. – Житомир : Рута, 2015. – Кн. 4. – С. 180–182.

Білоус П. У полоні хибних екзистенцій / П. Білоус // Тет-А-Тетерів : літературний альманах / [авт.-упоряд. М. П. Пасічник]. – Житомир : Рута, 2015. – Кн. 4. – С. 183–184.

Білоус П. Літописи: у пошуках моделі української історії / Петро Білоус // Дивослово. – 2019. – № 9. – С. 33–38.

Білоус П. Михайло Пасічник: «Терзаю душу болем між домом і Донбасом...» / Петро Білоус // Українська літературна газета. – 2015. – № 25/26 (груд.) – С. 21. – (На здобуття Національної премії ім. Тараса Шевченка).

Білоус П. У полоні хибних екзистенцій / П. Білоус // Світло спілкування. – 2015. – № 18. – С. 24–25. – (Розвідки).

Білоус П. Корінь слова : [вірші] / П. Білоус // Світло спілкування. – 2015. – № 18. – С. 44–45 : фото.

*

*

*

Петро Васильович Білоус : до 60-річчя з дня народження // Полілог : наук.-публіц. студ.-вик. зб. – 2014. – № 2. – С. 139 : фото.

Пасічник М. Мандрівки Петра Білоуса / М. Пасічник, М. Жайворон // Літературознавчі студії. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – Вип. 1: До 30-річчя наукової діяльності професора Петра Білоуса. – С. 7–27.

Літературознавчі студії. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007 – . Вип. 1 : До 30-річчя наукової діяльності професора Петра Білоуса. – 2007. – 160 с.

Костриця М. Ю. Петро Білоус // Постаті землі Бердичівської : Іст.-краєзн. нариси / М. Ю. Костриця ; наук. ред. П. Т. Тронько ; літ. ред. В. В. Косенко ; рец.: Ю. А. Мицик, П. В. Білоус : У 2-х т. – Житомир : Косенко, 2005. –Т.1. – С. 128–132.

Костриця М. Ю. Давнина і сучасність у працях Петра Білоуса / М. Ю. Костриця // Духовні витоки Житомирщини : праці Житомир. наук.-краєзн. т-ва дослідників Волині / ред. М. Ю. Костриця. – Житомир : М. Косенко, 2003. – Т. 29. – С. 325–327.

*

*

*

Житомирський державний університет імені Івана Франка / [редкол.: Саух П. Ю. та ін. ; авт.-упоряд. Ярослав Білейчук ; фот. Володимир Заїка]. – Київ : Логос Україна, 2009. – 197 с. : іл., портр., фот. кольор.

Бібліографія наукових праць Білоуса Петра Васильовича, доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка / Житомир. держ. пед. ун-т ім. І. Франка, Каф. укр. літ. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2003. – 16 с. : портр.

25 листопада

90-ті роковини Голодомору в Україні 1932–1933 рр.

Найжорстокішим злочином комуністичного режиму проти українського народу був голодомор 1932–1933 рр. Ця спланована акція мала ліквідувати основу української нації і національного відродження, зруйнувати незалежні господарства, унеможливити протистояння радянській владі. «Голод запланувала Москва для знищення українського селянства як національного бастіону. Українських селян знищили не тому, що вони були селянами, а тому, що вони були українцями», – писав американський професор Р. Конквест.

Голодомор став найбільшою трагедією за всю історію українського народу. За масштабом, жорстокістю, цинізмом і організованістю з боку влади та наслідками для майбутніх поколінь він не має аналогів в історії людства. Демографічна катастрофа посіяла в душах мільйонів людей фізіологічне почуття страху, незворотно вплинула на генофонд нації.

Згідно з Указом Президента України, починаючи з 2000 р., у четверту суботу листопада в нашій державі щорічно відзначається День пам'яті жертв голодоморів.

У резолюції Європарламенту від 2008 року Голодомор названо «жахливим злочином проти народу України та людяності». Документ також містить посилання на Конвенцію ООН про геноцид.

Головною причиною голодомору 1932–1933 рр. була цілеспрямована злочинна політика більшовицького керівництва. Адже сам Сталін визнавав, що загальний урожай зерна в 1932 р. перевищував урожай 1931 р. Інакше кажучи, харчів не бракувало. Проте держава цілеспрямовано конфісковувала більшу їх частину, в т. ч. зерно, яке призначалося для насіннєвого, страхового і фуражного фондів, ігноруючи заклики і попередження українських представників з місць. Це прирєкло мільйони людей на смерть від голоду, який неможливо назвати інакше, як штучний. Спроби протидіяти насильству жорстко придушувалися. Вище партійно-державне керівництво Української РСР, зокрема генеральний секретар КП(б)У С. Косіор, голова ВУЦВК Г. Петровський, голова Раднаркому України В. Чубар, не знайшло в собі політичної волі та особистої мужності протистояти диктату Й. Сталіна, фактично ставши слухняним зняряддям у його руках.

Голод, що поширювався протягом 1932 р., набув найстрашнішої сили на початок 1933 р. За підрахунками дослідників, в Україні щодня помирало голодною смертю 25 тис. осіб, щогодини – 1 тис., щохвилини – 17. Середня тривалість життя українців у 1933 р. у чоловіків становила 7,3 року, а в жінок – 10,9 року.

Загалом у 1932–1933 рр. в Україні загинуло від 7 до 10 млн. осіб. Особливо болісно лихо відобразилося на дітях: у багатьох селах після голоду закривалися школи – їх більше нікому було відвідувати. Тим самим

підривалася етнічна основа становлення української нації – село, знищувався прошарок, від якого залежали процвітання суспільства, здатність його до розвитку.

Найбільше українців загинули у сучасних Харківській, Київській, Полтавській, Сумській, Черкаській, Дніпропетровській, Житомирській, Вінницькій, Чернігівській, Одеській областях та в Молдові, яка тоді була складом УРСР.

Геноцид українського народу 1930-х рр. не оминув Житомирщину. Взимку 1932–1933 рр. із міст і сіл Житомирщини стали надходити тривожні сигнали про масові факти голодомору. Зокрема, у ЦК ВКП(б)У 16 лютого 1933 р. поступили повідомлення про голодомор у Чуднівському, Брусилівському районах. Зазначалось, що селяни харчуються різними сурогатами (жолудями, гречаною половиною та ін.), на ґрунті недоїдання відмічено опухання. На кінець зими 1933 р. голодомором у Житомирському районі було охоплено 12 сіл, у яких голодувало 2192 сімей, з них 176 померло. У Коростенському – у 7 селах голодувало 940 сімей, з них 1632 дорослих та 2529 дітей, у Черняхівському районі, за офіційними даними, масовим голодомором було охоплено 11, Дзержинському – 12, Любарському – 28, Чуднівському – 10 населених пунктів.

Найбільше вмерло людей у Бердичівському – 29 %, Любарському – 30 %, Чуднівському – 27 %, Дзержинському – 25 % від загальної кількості в них населення. Значна смертність була також в Андрушівському, Попільнянському, Ружинському районах.

Найменше голод вразив Олевський, Ярунський, Пулинський, Словечанський, Ємільчинський, Новоград-Волинський, Баранівський та деякі інші північні та західні райони краю. Це пояснюється тим, що уряд УРСР, зважаючи на те, що це прикордонна смуга, встановив їм дещо нижчі плани хлібозаготівель і надавав більше продовольчої допомоги, ніж іншим районам. До того ж ці райони вкриті лісами, багато в них річок, озер. Місцеві жителі, рятуючись від голодної смерті, займалися збиранням грибів, ягід, ловили рибу, раків і цим рятувалися.

Голод на Житомирщині вразив не лише села, а й міста. 17 лютого 1933 р. у листі до Вінницького обкому КП(б)У вказувалося, що в Житомирі біля 1000 студентів через нестачу продуктів харчування покинули навчання. Ситуація з продовольчим постачанням населення Житомира була настільки важкою, що ЦК КП(б)У звернувся у серпні 1933р. до Москви з проханням включити Житомир до 8 міст України, які найбільше постраждали від голоду, і дозволити тут вільний продаж хліба. Лише у 1934 р. Житомирщина почала виходити з голоду.

Голодомор на Поліссі став однією з найтрагічніших сторінок краю, призвів до багаточисленних жертв серед сільського і міського населення.

У переддень 15 Дня незалежності України – 23 серпня 2006 року у Житомирі був встановлений пам'ятник Жертвам Голодомору в Україні 1932–33 років «Ангел, що сумує» скульптора О. Костюка та архітектора

П. Перевозні. Щороку в День пам'яті жертв голодоморів біля меморіалу на Пуятинському майдані відбувається велелюдний мітинг-реквієм.

Література:

Беляков І. А. Мар'янівка. Крізь призму років / Ігор Беляков. – Житомир : Полісся, 2021. – 119 с., арк. фот. кольор. : фот. кольор., портр.

Головчанський Ю. М. Горбулів і горбулівці : іст.-краєзнав. нариси : від витоків до сьогодення / Юрій Головчанський, Ольга Денисюк ; [за ред. Я. Довгана]. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2020. – 735 с. : фот., іл.

Мокрицький Г. П. Ліщин. Замальовки з історії містечка : [іл. популяр. розповідь] / Георгій Мокрицький ; [текст, фот., упорядкув. Г. П. Мокрицького ; підбір архів. матеріалів Р. Ю. Кондратюка, А. В. Лукашова ; фот.: Майборода С. та ін.] ; Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, ГО Житомир. обл. орг., Упр. культури і туризму Житомир. облдержадмін., Житомир. ГО Нац. Співки архітекторів України, Ліщин. сільрада. – Житомир : Волинь, 2020. – 213 с. : іл., табл., сх., мапи.

Рід Барановських (Баранівських): історія, видатні постаті, сучасність : монографія / В. Ф. Баранівський [та ін.] ; за заг. ред. В. Ф. Баранівського ; рец.: В. М. Ткаченко, С. П. Сегеда, В. С. Чорний. – Київ : Альфа-ПК, 2020. – 240 с. : фот. цв., цв. іл.

Нариси історії Житомирщини першої половини ХХ століття : кол. монографія / [О. М. Білобровець та ін. ; за заг. ред.: В. О. Венгурської, С. В. Стельниковича]. – Житомир : Полісся, 2017. – 549 с.

Махорін Г. Л. Форми опору українського селянства у часи Голодомору 1932–1933 рр. : дослідж. проведене за фінанс. підтримки Канад. ін-ту українознав. студій Альберт. ун-ту / Геннадій Махорін. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. – 165 с. : табл.

Махорін Г. Л. Герої-рятівники – люди високого гуманізму / Геннадій Махорін ; Житомир. нац. агрокол. ун-т, Житомир. обл. об-ня ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Асоц. інтелігенції Житомир. обл. – Житомир : Рута, 2016. – 62 с. : іл., портр.

Коломієць Л. В. Голодомор 1932–1933 років на Бердичівщині мовою архівних документів / Л. В. Коломієць, П. С. Скавронський // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Музеї Бердичівського краю: історія та сучасність», присвяченої 90-й річниці від часу відкриття в Бердичеві першого музею (14.11.1926), 15–16 листопада 2016 р. / [М. М. Бедь

та ін. ; упоряд., відп. за вип. П. С. Скавронський ; ред. рада: О. О. Бейдик та ін.]. – Бердичів : Мельник М. В., 2016. – С. 231-239.

Біль. Спогади очевидців Голодомору на Любарщині / [упоряд. В. Канчура]. – Житомир : [б. в.], 2012. – 212 с.

1932 – Володарський район – 1933. Сторінками голоду / редкол. Л. Л. Вербило [та ін.]. – Новоград-Волинський : [НОВОГрад], 2008. – 179 с. : іл.

Голод, 1932–1933 рр. : пам'яті жертв голодомору в Андрушівському районі на Житомирщині / [упоряд. Г. І. Білецька]. – Житомир : Полісся, 2008. – 212 с. : іл.

Голодна смерть на багатих землях, 1932–1933 роки у спогадах мешканців Бердичівського району : [мемуарне вид.] / [упоряд.: П. Костюк, В. Муренко]. – Житомир : Полісся, 2008. – 120 с. : іл., фото.

Голодний рік... Голодний день... Пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років Овруцького району Житомирської області / [упоряд. Н. С. Жураховська]. – Житомир : Полісся, 2008. – 84 с. : іл.

Голодомор 1932–1933 років : м. Житомир : книга пам'яті / [редкол.: А. З. Каленський (голова) та ін.]. – Житомир : Волинь ; Житомир : Рута, 2008. – 496 с. : фото.

І була зима, і була весна... Голод. Народна книга-меморіал Пам'яті жертв Голодомору в Коростишівському районі на Житомирщині / [упоряд.: Г. В. Письмак, В. М. Слівінський]. – Житомир : Полісся, 2008. – 296 с. : фото.

Махорін Г. Л. Опір Геноциду в 1932–1933 роках / Геннадій Махорін ; Упр. культури і туризму Житомир. облдержадмін. Житомир : В. Б. Котвицький, 2008. – 85 с.

Мор з косою над Здвижень-рікою. Очевидці засвідчують, звинувачують / [ред. В. Ф. Стащук]. – Житомир : Пасічник М. П., 2008. – 191 с. : іл., табл., фото.

Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область / Л. А. Копійченко [та ін.] ; редкол. М. А. Черненко (голова). – Житомир : Полісся, 2008. – 1116 с.

Попільнянщина пам'ятає... Книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років Попільнянського району Житомирської області. / редкол. Т. В. Кравчук [та ін.]. – Житомир : Полісся, 2008. – 324 с. : іл.

Смерть кістлявою рукою постукала у наші вікна... : голодомор на Коростенщині 1932–1933 / [упоряд. В. Васильчук ; редкол.: К. Складєвська та ін.]. – Коростень, 2008. – 103 с. : фото, іл.

Пультер С. О. Пам'ятна книга про голодомор на Бердичівщині / Станіслав Пультер // Волинські історичні записки : збірник наук. праць / голов. ред. О. М. Швидак ; ред. Л. В. Баженов [та ін.]. – Житомир, 2008. – Т. 3. – С. 134–136.

Український голокост, 1932–1933. Свідчення тих, хто вижив: [у 10 т.]. – К. : Києво-Могилян. акад., 2007 –
Т. 4 / [упоряд. Ю. Мицик]. – 2007. – 501 с.

Мороз Р. До Дня пам'яті жертв голодоморів / Руслан Мороз // 20 хвилин. – 2020. – № 35 (2 груд.). – С. 19 : фот. – (Наше минуле).

85-ті роковини Голодомору в Україні // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2018 рік : краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 37–39.

5 грудня

**145 років від дня народження
Олександра Олеся
(Олександра Івановича Кандиби)
05.12.1878–22.07.1944**

Олександр Олесь (справжнє прізвище – Кандиба) народився 5 грудня 1878 р. в містечку Білопілья Харківської губернії. Батько поета був продавцем риби, помер, коли Олександрові було 11 років.

Мати Олександра залишилась сама з трьома дітьми. У чотири роки Сашко уже вмів читати. Незабаром перед ним почала відкриватися чарівна поезія Шевченкового «Кобзаря».

У рідному містечку навчався в початковій школі, потім у двокласному училищі. У віці 15 років (1893) вступив до хліборобської школи у містечку Деркачі неподалік Харкова. Під час навчання у хліборобській школі починає видавати рукописний журнал «Комета», в якому друкує свої вірші, написані російською та українською мовами. Після хліборобської школи Олександр не мав права вступати до університету. Розуміючи це, він вивчає болгарську, сербську, польську мови ще навчаючись у школі. Стає вільним слухачем агрономічного відділення Київського політехнічного інституту, але через матеріальні нестатки залишає його в 1903 р. і вступає до Харківського ветеринарного інституту. Під час навчання в університеті водночас заробляв на прожиття статистиком у земстві. Визначальним фактором у його житті стала поїздка на відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві. Тут молодий поет знайомиться з Б. Грінченком, В. Самійленком, М. Коцюбинським, Лесею Українкою. Він передає свої вірші до збірника «Багаття», що виходив в Одесі.

Передреволюційні події 1905 року поет сприймає як необхідний процес оновлення, створює закличні бойові пісні – «Ми не кинемо зброї своєї», «З військом за волю боролися ми», «Жалібна пісня». Глибоко символічного значення набуває вірш «Айстри». Його настроями пояснюється зроблені поетом переклади з російської «Марсельєзи» («Над залитою кров'ю землею»), «Варшав'янки» («Хмари зловіще нависли над нами...»).

У 1905 р. Олександр вперше публікується в альманасі «Багаття». Саме на цей час припадає становлення поета.

1906 року, улітку, поет їде в Крим разом зі своєю майбутньою дружиною, студенткою Бестужівських курсів Вірою Свадковською та її сестрою Ольгою. Тут він укладає свою першу книгу «З журбою радість обнялась» (1907). Книга мала багато схвальних оцінок. Перша поетична збірка Олеся представляла його як ніжного лірика і як поета високого громадянського звучання.

1907 року одружився з Вірою Свадковською, яка 8 (21) липня 1907 р. у м. Житомирі народила йому сина Олега – у майбутньому українського поета, політичного діяча, науковця, археолога О.Ольжича.

З жовтня 1909 р. Олесь працював ветеринарним лікарем у Києві, в цей час виходить збірка «Поезії» (поет мав намір назвати її «Будь мечем моїм»), у 1911 – третя збірка «Поезії».

У 1912 р. поет пише драматичну поему «По дорозі в казку», у 1913 р. Олександр Олесь побував в Італії, написав низку віршів («Мов келих срібного вина», «Італійська ніч підкралась», «В долині тихій сон летить»), які збагачують українську мариністичну лірику.

Поезія О. Олеся набуває дедалі більшої популярності. Захоплені її милозвучністю, композитори пишуть на неї музику. Після Т. Шевченка О. Олесь – другий поет за кількістю творів, покладених на музику. Лисенко поклав на музику його поезії «Айстри», «Гроза пройшла, зітхнули трави», Стеценко – поезію «Сосна».

У 1914 р. виходять «Драматичні етюди. Книга IV», у 1917 р. поет видає нову книжку поезій, в якій особливу увагу привертає цикл «З щоденника», наповнений урочистими інтонаціями, що передають перші кроки у виборюванні національної самосвідомості.

1919 р. він залишає рідний край. Складне життя емігранта минає в Будапешті, Відні, Берліні, Празі. Тяжкі настрої автора передані у віршах збірок «Чужиною» (1919), «Кому повім печаль мою» (1931).

Перебуваючи в еміграції, у Відні, де очолював Союз українських журналістів та редагував журнал «На переломі», друкує збірку сатиричних поезій «Перезва» під псевдонімом В. Валентин. У 1919–1922 роках разом з Антоном Крушельницьким та іншими земляками збирає кошти на допомогу голодуючим в Україні. Моторошні події голодомору 1921–1923 рр. поет зобразив у циклі «Голод». У драмі «Земля обітована» (1935) О. Олесь одним із перших в українській літературі розкриває суть сталінської політики.

Також в еміграції Олесь видає книги поезій «Чужиною» (1919), «Княжі часи. Минуле України в піснях» (1920), «Перезва» (1920), «Кому повім печаль мою...» (1923), «Поезії. Кн. X» (1931).

У вересні 1939 р. спалахнула Друга світова війна. Поета не покидають тривожні думи про сина Олега – активного учасника руху Опору. 22 липня 1944 р Олександр Олесь помер у Празі, невдовзі після того, як одержав повідомлення про загибель сина О. Ольжича. Був похований на Ольшанському кладовищі у Празі.

3 січня 2017 року останки письменника та його дружини були ексгумовані. За чеськими законами після поховання родичі або друзі померлих повинні платити ренту за місце на кладовищі. До недавнього часу ренту (20 тисяч чеських крон на 10 років) за могилу Олеся платив виходець із України Володимир Михайлишин, що був громадянином Чехії. Після його смерті син вирішив поховати батька у могилі Олеся.

Було запропоновано перепоховати Олеся в Україні на алеї почесних поховань на Лук'янівському кладовищі або на його батьківщині – у Білопільлі на Сумщині. 13 січня 2017 року влада Чехії дозволила передачу Україні ексгумованих останків українського письменника Олександра Олеся.

29 січня 2017 року прах Олесь і його дружини Віри було перепоховано на Лук'янівському кладовищі у Києві після панахиди у Володимирському соборі.

Література:

Олесь О. І. Щоденник. Рік 1917 та інші поезії : вибрані твори 1917–1919 рр. / Олександр Олесь ; [упоряд.: Ю. П'ятаченко, О. Ткачов, О. Малиш ; літ. ред. Ю. П'ятаченко]. – Суми : Триторія, 2018. – 155 с.

Олесь О. Олександр Олесь – дітям : [для мол. і серед. шк. віку] / Олександр Олесь ; уклад. О. Волосевич ; авт. передм. Н. Клепальська ; худож. оформ. О. Шингур. – Львів : Апріорі, 2017. – 88 с. : іл., мал.

Олесь О. Коли нема пророка на землі: поетич. та драм. твори / Олександр Олесь ; передм., упорядкув. та прим. Василя Яременка, [редкол.: Бойко І. Т. та ін. ; худож. Г. Якутович]. – Київ : Веселка, 2007. – 374 с. : іл.

Олесь О. Вибране : для серед. та ст. шк. віку / Олександр Олесь ; [упорядкув., підготов. комент., приміт. Т. Бакіної]. – К. : Школа, 2007. – 348с.

Олесь О. Чари ночі: лірика / Олександр Олесь ; [упоряд. В. В. Яременко] ; худож. В. Чебанік. – К. : Рад. письменник, 1989. – 215 с.

Життя прекрасне: лірична поезія, роздуми / [уклад. І. І. Тимців]. – Житомир : Полісся, [2013?]. – 430 с. : іл.

Вірші українських та переклади зарубіжних поетів 18–20 ст., у т. ч. Олександра Олесь.

Поезія: [збірник] / Ліна Костенко, Олександр Олесь, Василь Симоненко, Василь Стус. – Вид. стер. – К. : Наукова думка, 2002. – 272 с. : портр.

Олесь О. [Вірші] / Олександр Олесь // Слово просвіти. – 2012. – № 5 (2–8 лют.).

Олесь О. Танець життя: драма / О. Олесь // Дніпро. – 2010. – № 9. – С. 60–65.

*

*

*

Скоморовська Н. Б. Українська література : 10 клас : завдання, відповіді / Н. Б. Скоморовська, Я. І. Івасів. – Харків : Основа, 2018. – 111 с. : рис., табл. – (Бібліотека журналу «Вивчаємо українську мову та літературу» ; вип. 11).

Рудик С. К. Олександр Олесь / Станіслав Рудик. – К. : Аграр Медіа Груп; Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2017. – 250 с. : іл.

Українські письменники у спогадах сучасників. – Ніжин : ДПУ ім. Гоголя, 2012. – Т. 2. – 2013. – 638 с.

Рудик С. К. Повернення із забуття: Return from forgetfulness / Станіслав Рудик. – К. : Академія наук вищої освіти України, 2012. – 153 с. : іл.

Вперше подається детальний життєпис Олександра Івановича Кандиби (О. Олесь).

Олександр Олесь // Жулинський М. Українська література. Творці і твори : учням, абітурієнтам, студентам, учителям / Микола Жулинський. – К., 2011. – С. 251–264.

Олександр Олесь (Олександр Іванович Кандиба) // Видатні постаті в історії України ХХ ст. Короткі біографічні. – К, 2011. – С. 261–263: іл., фото.

Вегера А., Мельник О. Олександр Олесь – лірик, співець кохання, патріот. Відкрите засідання літературної студії // Письменники-ювіляри. 2013: сценарії. – К., 2012. – С.102–113 – (Бібліотека «Шкільного світу»).

Горбач Ю. Листування Олександра Олесь з Микитою Шаповалом (1921-1925 рр.) / Юлія Горбач // Матеріали IV Волинської міжнародної конференції присвяченої 10-річчю заснування історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка : зб. наук. праць – Житомир, 2011. – С. 224–226.

* * *

Перфілова Н. Інтегрований урок контекстуального аналізу поезії Олександра Олесь «Чари ночі» : 10 клас / Наталія Перфілова // Дивослово. – 2020. – № 5. – С. 17–22.

Головко О. Наш поет має бути з нами : уряд надасть необхідні кошти для перевезення останків Олександра Олесь до Києва / Оксана Головко // Уряд. Кур'єр : газ. Центр. органів викон. влади України. – 2017. – № 1 (4 січ.). – С. 3. – (Український пантеон).

Чернов А. Національне безпам'ятство : Ольшанський цвинтар біля Праги / А. Чернов // Українське слово. – 2017. – № 4 (25–31 січ.). – С. 4. – (Коли пошануємо своїх).

Радишевський Р. «З журбою радість обнялась» / Ростислав Радишевський // Українська літературна газета. – 2017. – № 1 (13 січ.). – С. 15. – (У дзеркалі сучасності).

Єфремова В. Перепоховання генія / Валетина Єфремова // Культура і життя : загальнодерж. укр. газета. – 2017. – № 5/6 (10 лют. – С. 3 : фот. – (Наголос).

Олександра Олеся чекає рідне Білопільля : звернення до Президента України Петра Порошенка // Літературна Україна. – 2017. – № 3 (19 січ.). – С. 1, 2. – (Офіційно).

Олеся перепоховали на Лук'янівському кладовищі 29 січня, в день пам'яті Крут : фоторепортаж д. Комарницької // Українська культура. – 2017. – № 1. – С. 4–5 : фот. кольор.

Павлів О. Олександр Олесь. Передсмертне листування: (за матеріалами архіву професора Миколи Мушинки в Пряшеві) / Олег Павлів // Слово просвіти. – 2017. – № 6 (9–15 лют.). – С. 9 : фот.

Романов С. Інтимна лірика Лесі Українки та Олександра Олеся крізь співмірність приватного досвіду і художньої реконструкції / Сергій Романов // Слово і час. – 2017. – № 4. – С. 67–78.

*

*

*

Олесь Олександр (1878–1944) // [Преварська М. І.] Українські письменники : довідник / [Преварська М. І.]. – Київ, 2013. – С.173–177.

Олександр Олесь // Кодлюк Я. П. 120 розповідей про письменників: [довід. для вчителя почат. кл.] / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова. – К. : Наш час, 2006. – С. 99–101.

Олександр Олесь // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2018 рік : краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 42–44.

29 грудня

**80 років від дня народження
Фещенка Василя Івановича
29.12.1943**

Народний художник України, скульптор Василь Іванович Фещенко народився 29 грудня 1943 р. в с. Чоповичі Малинського району Житомирської області. Дитинство припало на важкі повоєнні роки. Мати, дядьки і тітки – ось його університети в дитинстві. А ще восьмирічка в Чоповичах і Сімферопольське художнє училище ім. Самокиша, де закінчив скульптурно-прикладне відділення.

У 1971 р. закінчив Київський Державний художній інститут, де його учителем і наставником був Олександр Олександрович Ковальов, якого В. І. Фещенко вважає своїм духовним батьком. З цього ж року скульптор працює в майстернях художнього фонду Житомира. В 1978 р. стає членом Спілки художників України.

За створення пам'ятника Марку Вовчку в Нальчику митець нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради Кабардино-Балкарської АРСР.

В листопаді 1995 р. Василю Фещенку присвоєно почесне звання заслужений художник України, а в 2009 р. – народний художник України.

Широкий діапазон інтересів майстра дав змогу створити колоритну галерею образів визначних діячів: поета Т. Г. Шевченка, відомого хірурга М. Пирогова, композиторів М. Скорульського, В. Косенка, А. Білошицького, Дм. Шостаковича, видатного співака Б. Гмирі, актора П. Кукуюка, балерини Л. Чернишової та ін. В. Фещенко автор циклу композицій «Прокляття війни».

Улюблений матеріал майстра – мармур. Багато робіт виконано з бронзи та граніту. Творам Василя Фещенка притаманний тонкий психологізм, романтизм, поетичність.

Роботи В. Фещенка знаходяться в музеях Житомира, Ужгорода, Кіровограда, Львова, Баку, Нальчика, Михайловграда та в Національному музеї образотворчого мистецтва України (Київ). У 2009 р. йому було присуджено премію ім. І. Огієнка.

У номінації «Образотворче мистецтво» Фещенку Василю Івановичу присуджено обласну літературно-мистецьку премію ім. Лесі Українки (2014) за втілення образу Тараса Шевченка в камені в містах Коростені та Чуднові.

У 2017 р. у Житомирі відкрили пам'ятники О.Ольжичу та Івану Огієнку (митрополиту Іларіону) роботи Василя Фещенка. «Це не замовлення, – говорить майстер, – Сама душа покликала...».

Література:

Василь Фещенко. Скульптура: альбом / [упоряд. В. І. Фещенко ; фото:

С. М. Галіахметов, Ю. О. Дубінін, М. А. Бутковський ; худож. оформ. Ю. О. Дубініна]. – Житомир ; К. : Брендбук, 2012. – 59 с. : фото.

*

*

*

Кондратюк В. 40 років ЖООНСХУ, 1979–2019 / В. Кондратюк ; Житомир. обл. держ. адмін., Житомир. облрада. – Житомир : О. О. Євенок, 2019. – 73 с. : рис., фот.

Велика Волинь: культурно-мистецький проект. – Житомир : Кирилюк І. В., 2013. – 95 с. : іл.

Житомирський вернісаж. Краса України. Житомирщина: живопис, графіка, скульптура, прикладне мистецтво, сценографія / [В. І. Кондратюк, І. В. Кирилюк, О. О. Євенок]; Житомир. обл. держадмін., Житомир. облрада, Житомир. обл. орг. нац. спілки худож. України. – Житомир : Кирилюк І. В., 2012. – 83 с. : фото кольор., кольор.іл.

Грузінська Л. Скульптура – це мистецтво розуму / Л. Грузінська // Пульс. – 2018. – № 50 (13 груд.). – С. 4.

Соболь В. Святославу Ріхтеру – із вдячністю // Житомирщина. – 2011. – 1 квіт. – С. 8.

Ткаченко Г. У майстерні скульптора // Житомирщина. – 2010. – 4 берез. – С. 1.

Фещенко В. І. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2018 рік : краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2017. – С. 46.